

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Tereza Kozlová

„Negativní vymezení přípustnosti dovolání“

Diplomová práce

Olomouc 2020

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: *Negativní vymezení přípustnosti dovolání* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne 10. 1. 2020

Tereza Kozlová

Tímto bych ráda poděkovala JUDr. Kláře Hamuřákové, Ph.D., za odborné vedení, konzultace a připomínky poskytnuté při psaní práce.

Obsah

Prohlášení.....	2
Obsah.....	4
Seznam použitých zkratk.....	6
Úvod.....	7
1. Pozitivní vymezení přípustnosti dovolání.....	9
1.1. Způsobilý předmět dovolání.....	9
1.2. Objektivní předpoklady přípustnosti v užším smyslu.....	9
1.3. Lhůta k podání dovolání.....	12
1.4. Aktivní legitimace účastníka.....	13
2. Negativní vymezení přípustnosti dovolání a právo na spravedlivý proces.....	15
2. 1. Právo na spravedlivý proces.....	17
2.2 Právo na přístup k soudu.....	20
2. 3. Princip rovnosti.....	21
3. Jednotlivé negativní podmínky přípustnosti dovolání.....	23
3.1 Vyloučení přípustnosti dovolání v rodinněprávních věcech.....	23
3.2 Nepřípustnost dovolání ve věcech registrovaného partnerství.....	23
3.3 Nepřípustnost dovolání v bagatelních věcech.....	24
3.4. Nepřípustnost dovolání ve věci odkladu provedení výkonu rozhodnutí nebo exekuce.....	31
3.5 Nepřípustnost dovolání ve věcech, proti kterým je přípustná žaloba pro zmatečnost.....	33
3.6 Nepřípustnost dovolání proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto o předběžném opatření, pořádkovém opatření, znalečném nebo tlumočném.....	33
3.7 Nepřípustnost dovolání proti usnesení, kterým bylo rozhodnuto o žalobě z rušené držby ³⁴	33
3.8 Nepřípustnost dovolání proti rozhodnutím v části týkající se výroku o náhradě nákladů řízení.....	35
3.9 Nepřípustnost dovolání proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto o návrhu na osvobození soudního poplatku nebo o povinnosti zaplatit soudní poplatek.....	37
3.10 Nepřípustnost dovolání proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto o žádosti účastníka o ustanovení zástupce.....	39
3.11 Nepřípustnost dovolání proti rozhodnutím, kterými odvolací soud zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.....	40
Závěr.....	41
Seznam použitých zdrojů.....	44
Monografie.....	44
Judikatura.....	45
Odborné články.....	46

Právní předpisy.....	46
Internetové stránky.....	46
Ostatní zdroje.....	47
Shrnutí	48
Summary.....	49
Klíčová slova.....	50
Keywords.....	50

Seznam použitých zkratek

OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
SŘS	Zákon č. 150/2002 Sb., zákon soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů
LZPS	ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
EÚLP	Evropská úmluva o lidských právech, ve znění novelizovaném ustanoveními Protokolu č. 14 (CETS č. 194), jenž vstoupil v platnost 1. června 2010.
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
Novela OSŘ zák. č. 296/2017 Sb.	Zákon, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
Novela OSŘ zák. č. 404/2012 Sb.	Zákon, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Úvod

Předmětem této diplomové práce je institut dovolání, konkrétně vymezení podmínek, za kterých podání dovolání není možné. Výčet těchto podmínek je obsažen v ustanovení § 238, zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „OSŘ“). Toto ustanovení bylo novelou OSŘ zák. č. 296/2017 Sb. značně rozšířeno a došlo tak ke značnému omezení možnosti účastníků podat proti rozhodnutí odvolacího soudu dovolání.

Dovolání je mimořádný opravný prostředek, založený na revizním opravném systému, a lze jím napadnout pouze pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu. Institut dovolání je upraven v hlavě třetí čtvrté části OSŘ. Dále je dovolání upraveno také v zákoně o zvláštních řízeních soudních, a to z toho důvodu, že u jednotlivých řízení dle ZŘS může být dovolání upraveno odlišně, než je tomu v OSŘ.

Cílem dovolání je v první řadě náprava vad soudních rozhodnutí a ochrana soukromých subjektivních práv účastníků stejně jako u ostatních opravných prostředků. V druhé řadě prostřednictvím dovolání dovolací soud dohlíží na vývoj judikatury, její sjednocování a výklad právních předpisů s ohledem na ekonomicko-společenské změny. Takovýto výklad právních předpisů, judikatury a její sjednocování přispívá ke stabilitě právního řádu. Ta je bezpochyby žádoucí, protože na rozdíl od zákonodárce soudy mohou v rámci své rozhodovací činnosti pružně reagovat na změny společenského vývoje.¹

Dané téma jsem zvolila především proto, že se jedná o aktuální problém, který doposud není v odborné literatuře zcela zpracován, k čemuž výrazně přispěla výše uvedená novela.

Výzkumná otázka, kterou se budu snažit zodpovědět, zní: „Zda stanovení dalších podmínek nepřipustnosti dovolání výrazným způsobem zasahuje do práv účastníků.“ Takovým právem účastníků je např. právo na přístup k soudu. To znamená, že budu zkoumat, jaké dopady má novela zák. č. 296/2017 Sb. na účastníky, jestli jsou tyto „nové“ důvody, za kterých nelze dovolání podat, příliš přísné v tom smyslu, že by bylo nepřiměřeně omezeno právo účastníků podat mimořádný opravný prostředek, čímž by došlo k zásahu do ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces.

Při zpracování této práce bylo použito několik výzkumných metod. Zejména v první a druhé kapitole byla využita metoda deskripce, protože jejich cílem bylo přiblížit právní úpravu. Dále byly použity metody syntézy a analýzy. Během srovnávání předcházející a novelizované úpravy byla využita i metoda komparace.

¹ ZUKAL, Marek. Dovolací řízení: kasace, nebo revize? *Právní rozhledy*, 2018, roč. 26, č. 3, s. 103.

Nejdůležitějšími prameny pro tuto práci jsou zejména judikatura Nejvyššího a Ústavního soudu, dále pak monografie Dovolání od autorů Svoboda, Trněná a komentář kolektivu autorů Svoboda, Smolík, Levý a Šínová.

Tato práce je rozdělena do tří hlavních kapitol, které se dále člení na podkapitoly. První kapitola se obecně zabývá problematikou přípustnosti dovolání, zejména tedy objektivními a subjektivními předpoklady přípustnosti. Druhá kapitola se soustředí na problematiku obecného vymezení negativní přípustnosti dovolání a zmiňuje cíle, které by novelizovaná úprava měla naplnit. Dále se tato kapitola zabývá právem na spravedlivý proces a jeho jednotlivými atributy. Větší prostor je věnován právu na přístup k soudu a principu rovnosti, protože k zásahu zejména do těchto součástí práva na spravedlivý proces by mohlo novelizovanou úpravou docházet. Poslední a klíčová třetí kapitola se zabývá jednotlivými negativními podmínkami přípustnosti, vymezuje je, zabývá se výkladovými problémy, které by mohly nastat, a její snahou je poskytnout odpověď na výzkumnou otázku. Tedy zda jednotlivé negativní podmínky nepřiměřeně zasahují do základních práv účastníků, zejména do práva na spravedlivý proces.

Diplomová práce je zpracována k právnímu stavu ke dni 31. 12. 2019.

1. Pozitivní vymezení přípustnosti dovolání

Jak je uvedeno výše, dovolání je mimořádný opravný prostředek, tedy je možné jej podat proti rozhodnutí, které již nabylo právní moci. V tomto ohledu jde o významný průlom do právní jistoty účastníků. A právě z tohoto důvodu je možnost podat dovolání navázána na splnění stanovených podmínek, které určují, zda je dovolání přípustné.²

Podmínky, za kterých je přípustné podat dovolání k dovolacímu soudu, jsou vymezeny v ustanovení § 236 a 237 OSŘ. Ustanovení § 236 v odst.1 říká, že: „Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.“ A ve druhém odstavci, že „Dovolání jen proti důvodům rozhodnutí není přípustné.“

1.1. Způsobilý předmět dovolání

Prvním objektivním kritériem přípustnosti, aby dovolání mohlo být podáno, je existence způsobilého předmětu dovolání. Zákon stanovuje, že způsobilým předmětem, proti kterému je možné podat dovolání, je pravomocné rozhodnutí odvolacího soudu, jímž se odvolací řízení končí. Pro podání dovolání není rozhodná forma rozhodnutí odvolacího soudu. Dovolání je tedy možné podat proti rozsudku i usnesení. Dále je možné podat dovolání i proti usnesení o schválení smíru odvolacím soudem dle ustanovení § 220 odst. 2 OSŘ. Zároveň dovolání je možné podat jen proti výroku rozhodnutí odvolacího soudu, a nikoli pouze proti odůvodnění daného rozhodnutí.³

Úprava přípustnosti dovolání je založena na principu zásadní otevřenosti⁴ dovolání proti všem pravomocným rozhodnutím odvolacího soudu, pokud jím je skončeno odvolací řízení. Nad tento rámec je přípustnost rozšířena ustanovením § 238a, které dává možnost podat dovolání i proti některým procesním rozhodnutím, jež jsou vydávána v průběhu řízení. Naopak možnost podat dovolání proti kterémukoli rozhodnutí odvolacího soudu, jímž se řízení končí, je omezeno ustanovením § 238 OSŘ.

Současně však institut dovolání není postaven na principu univerzality, a proto je možné dané rozhodnutí napadnout pouze v případech, že to připouští zákon.⁵

1.2. Objektivní předpoklady přípustnosti v užším smyslu

² WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kol. (ed), *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9. vydání. Praha : Leges, 2018, s. 545.

³ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář.* 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2017, s. 880–883.

⁴ Usnesení Ústavního soudu, ze dne 12. října 2016, sp. zn. I.ÚS 2409/16, bod 6.

⁵ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář.* 2. vydání, Praha: C. H. Beck 2017, s. 880–883.

Objektivní předpoklady přípustnosti dovolání v užším smyslu jsou taxativně vymezeny v ustanovení § 237 OSŘ. „Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.“

Pro přípustnost dovolání musí být naplněna i jedna z výše uvedených podmínek. První z nich nastává, pokud se odvolací soud při řešení právní otázky odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu. Aby byl dovolací důvod náležitě vymezen, musí obsahovat jednak popis právní otázky, která je řešena dovolacím soudem v rozporu s jeho rozhodovací praxí, a jednak to v čem tkví předmětný rozpor. Dále by dovolatel měl také uvést příslušné rozhodnutí Nejvyššího soudu, se kterým je dovoláním napadené rozhodnutí v rozporu.⁶

Toto kritérium zajišťuje ochranu právě subjektivním soukromým právům účastníků řízení v případech již existující konstantní judikatury Nejvyššího soudu.⁷ Podle mého názoru je tímto kritériem zajištěna i právní jistota účastníků. Přestože se nejedná o rozhodnutí, které bude mít judikaturní přesah a ani to není zamýšleným účelem tohoto ustanovení, tak předmětné ustanovení vede k zabránění nedůvodného odchýlení se od konstantní judikatury. Důsledkem tedy bude rovněž sjednocování judikatury, což je jeden z cílů, který sleduje institut dovolání jako takový.

Dovolání je přípustné také tehdy, pokud jde o vyřešení právní otázky, na které odvolací soud založil své rozhodnutí, a tato otázka nebyla dosud vyřešena v rozhodování odvolacího soudu. Jádrem dovolacího řízení je posouzení, zda se vymezenou právní otázkou Nejvyšší soud již v minulosti zabýval. Aby se jednalo o správně formulovanou právní otázku, tak odpověď na ni by měla přinést vyřešení daného právního problému. Současně by právní posouzení dovolacím soudem mělo přinést obecné řešení typově stejné právní situace.⁸

Co se týče neexistence řešení právní otázky, ta by se měla posuzovat pouze ve vztahu k judikatuře Nejvyššího soudu. Pokud tedy předmětná právní otázka byla např. řešena Ústavním soudem a nikoli Nejvyšším soudem, tak by se stále mělo jednat o neřešenou právní otázku ve smyslu ustanovení § 237 OSŘ.⁹ Praxe je však odlišná a objevují se nálezy Ústavního soudu, které tento důvod přípustnosti připustily.¹⁰ Možnosti, jak založit přípustnost dovolání na základě toho, že otázka již byla řešena Ústavním soudem, jsou následující. Dovolání může být přípustné

⁶ TRNĚNÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, TRNĚNÁ, Klára. *Dovolání*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 42.

⁷ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck 2017, s.884–889.

⁸ TRNĚNÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, TRNĚNÁ, Klára. *Dovolání*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 42–43.

⁹ Tamtéž, s. 42

¹⁰ Např. nález Ústavního soudu ze dne 3. května 2017, sp. zn. I. ÚS 2135/16.

na základě toho, že se dovolací soud má odchýlit od své dosavadní rozhodovací praxe, pokud již byla otázka řešena Nejvyšším soudem, ale rozdílně od soudu Ústavního, nebo by měla být posouzena jinak.¹¹ Pokud připustíme možnost argumentovat rozporem s judikaturou Ústavního soudu, tak proto aby dovolatel řádně vymezil dovolací důvod musí uvést i relevantní judikaturu Ústavního soudu.¹²

Aby byl naplněn dovolací důvod, musí jej dovolatel řádně vymezit, a to tak, že uvede konkrétní otázku hmotného nebo procesního práva, kterou považuje za dosud neřešenou dovolacím soudem.¹³

Dále je dovolání přípustné za předpokladu, že dovolací soud se již danou právní otázkou opakovaně zabýval, ale jednotlivé senáty rozhodly rozdílně a neexistuje tak jednotné řešení pro danou právní otázku. Jako opatření, aby k těmto situacím nedocházelo, nebo alespoň v co nejmenší míře, byl zřízen velký senát Nejvyššího soudu, ale i přesto se rozdílná judikatura občas vyskytne.¹⁴

Jádrem dovolacího řízení je v tomto případě posouzení existence rozdílné rozhodovací praxe. Nejvyšší soud bude tuto otázku řešit především s cílem posoudit, zda má rozhodnout v daném případě meritorně, či ne. Aby bylo možné dovolací důvod považovat za řádně vymezený, dovolatel musí formulovat konkrétní právní otázku, kterou Nejvyšší soud ve své judikatuře řeší rozdílně. Dovolatel by měl také odůvodnit, v čem nesoulad spočívá, avšak nemá povinnost uvést v dovolání svůj vlastní návrh řešení právní otázky. Ovšem z dovolání by mělo být jasné, že zrušení nebo změna rozhodnutí dovolacího soudu, může dovolateli přímo a objektivně přinést procesní prospěch.¹⁵

V neposlední řadě dovolání je přípustné také v případě, pokud vyřešená právní otázka má být dovolacím soudem posouzena jinak. V tomto případě nejde o to, že by dovolací soud měl jinak posoudit otázku vyřešenou odvolacím soudem. Ta může být i v souladu s judikaturou dovolacího soudu, ale dovolací soud shledá dovolání přípustným, pokud dojde k závěru, že by se měl odchýlit od své dosavadní judikatury.¹⁶

Aby vymezení tohoto dovolacího důvodu bylo považováno za řádné a Nejvyšší soud mohl uzavřít, zda o něm meritorně rozhodne, musí dovolatel popsat konkrétní právní otázku, uvést, jaké je její současné řešení Nejvyšším soudem, a především objasnit, proč by se Nejvyšší soud měl

¹¹ TRNĚNÁ, Klára, In SVOBODA, Karel, TRNĚNÁ, Klára. *Dovolání*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 42

¹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. září 2017, sp. zn. 20 Cdo 3628/2017.

¹³ SVOBODA, Karel, TRNĚNÁ, Klára. *Dovolání*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 42.

¹⁴ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck 2017, s.884–889.

¹⁵ TRNĚNÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, TRNĚNÁ, Klára. *Dovolání*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 44.

¹⁶ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck 2017, s. 884–889.

od současného řešení odklonit.¹⁷ Pro řádné vymezení tohoto dovolacího důvodu nepostačí pouhá citace části ustanovení § 237 OSŘ, ale dovolatel by rovněž měl uvést odkazy na příslušnou judikaturu Nejvyššího soudu, která by měla být nahrazena.¹⁸

1.3. Lhůta k podání dovolání

Mezi objektivní podmínky přípustnosti dovolání se řadí také lhůta k podání dovolání. Ta je upravena v ustanovení § 240 odst. 1 OSŘ a činí 2 měsíce od doručení rozhodnutí odvolacího soudu. V případě, že je dovolání podáno dříve, nejedná se o překážku pro řízení a podané dovolání je účinné, stejně jako by bylo podáno ve lhůtě po doručení, jak bylo dovozeno judikaturou.¹⁹

Ustanovení § 236 sice stanovuje, že dovoláním je možné napadnout jen pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, ale z tohoto ustanovení nelze dovozovat, že by účastník musel čekat do doby, než rozhodnutí nabyde právní moci. Tedy v případě, kdy je dovolání podáno před nabytím právní moci rozhodnutí, soud vyčká, než se rozhodnutí stane pravomocným a následně je předá dovolacímu soudu, aby o něm rozhodl.²⁰

Lhůta k podání dovolání je lhůtou zákonnou, není tedy možné její prodloužení. Protože jde o lhůtu zákonnou, bylo by možné její prominutí, to ovšem zákon výslovně vylučuje. Jediným případem, kdy je lhůta stále zachována, ač dovolání bylo podáno po stanovené dvouměsíční lhůtě, je nesprávné poučení soudu. Pokud soud účastníka nesprávně poučil o delší lhůtě k podání dovolání, bude platit tato delší lhůta. V případech, kdy poučení o lhůtě k podání dovolání zcela chybí, je dovolání účinně podáno ve tříměsíční lhůtě od doručení odvolání. Lhůta pro podání dovolání je také lhůtou procesní, proto je dostačující předat dovolání k přepravě poslední den lhůty. Dovolání se podává u soudu, který rozhodoval ve věci v prvním stupni. Zákon stanovuje, že lhůta je zachována i v případě, kdy je dovolání podáno u odvolacího nebo dovolacího soudu. V případě, že by bylo dovolání adresováno jinému soudu, musel by je tento soud nejpozději poslední den lhůty odevzdat k přepravě a adresovat odvolacímu nebo dovolacímu soudu. V opačném případě bude dovolání usnesením odmítnuto pro opožděnost.²¹

¹⁷ TRNĚNÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, TRNĚNÁ, Klára. *Dovolání*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 45.

¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. května 2015, sp. zn. 33 Cdo 792/2015.

¹⁹ Např. v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. června 2007, sp. zn. 20 Cdo 1374/2006.

²⁰ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck 2017, s. 889–902.

²¹ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 410.

1.4. Aktivní legitimace účastníka

Subjektivním předpokladem přípustnosti dovolání je aktivní legitimace účastníka odvolacího řízení. Aktivně legitimovaným je ten účastník, jemuž odvolací soud alespoň z části nevyhověl.²²

Nejvyšší soud ve své judikatuře²³ opakovaně judikoval, že „*k podání dovolání je oprávněn takový účastník řízení, v jehož poměrech rozhodnutím odvolacího soudu nastala určitá újma odstranitelná rozhodnutím dovolacího soudu.*“²⁴ Tuto újmu musí být možné napravit zrušením, nebo změnou rozhodnutí. Aktivně legitimována je tedy taková osoba, která ve sporu prohrála v obou instancích nebo osoba, v jejíž prospěch soud rozhodl v první instanci, ale toto rozhodnutí bylo v odvolacím řízení změněno v její neprospěch.²⁵ To znamená, že v případě, kdy účastník podává dovolání proti rozhodnutí, jímž mu odvolací soud plně vyhověl, bude takové dovolání odmítnuto z důvodu podání dovolání neoprávněnou osobou.²⁶

Zda účastníku řízení vznikla rozhodnutím soudu újma, musí být objektivně posouzeno, a nelze vycházet pouze z přesvědčení účastníka řízení. Může se jednat i o újmu zcela nepatrnou. Přičemž existenci újmy je možné posoudit pouze z procesního hlediska a zároveň se musí jednat o újmu, která může být odstraněna rozhodnutím dovolacího soudu.²⁷

Pokud bude dovolání podáno vedlejším účastníkem, tak jej soud odmítne. Ač se zákon nezmiňuje, zda je vedlejší účastník oprávněn podat dovolání, judikatura dovodila, že k takovému jednání oprávněn není.²⁸ K podání dovolání není oprávněno ani státní zastupitelství, ani Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, leda by byli sami účastníky odvolacího řízení.^{29,30}

Co se týče procesního nástupnictví a možnosti podat dovolání těmito procesnímu nástupci, je situace následující. „*V případě, že po vydání pravomocného rozhodnutí odvolacího soudu došlo k singulární sukcesi, není singulární sukcesor oprávněn podat dovolání, aplikace § 107a je totiž v dovolacím řízení pravomocně*

²² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. října 2015, sp. zn. 25 Cdo 2374/2015.

²³ Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10 1997, sp. zn. Cdon 1363/96, rozhodnutí ze dne 24. 9. 2014, sp. zn. 28 Cdo 1649/2014 – Nejvyšší soud zde formuloval a odůvodnil závěr, jaký účastník odvolacího řízení je oprávněn podat dovolání.

²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2017, sp. zn. 23 Cdo 700/2017.

²⁵ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 410.

²⁶ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck 2017, s. 899–902.

²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. srpna 2016, sp. zn. 20 Cdo 3703/2016.

²⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. května 2003, sp. zn. 25 Cdo 162/2003.

²⁹ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 410.

³⁰ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. května 2003, sp. zn. 162/2003, kde Nejvyšší soud dovodil, že účastníkem řízení, oprávněným podat dovolání, může být i státní zastupitelství a Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových.

*vyloučena.*³¹ Ke zcela opačné situaci dochází v případě univerzální sukcese. Za předpokladu, že k univerzální sukcesi dojde po vydání pravomocného rozhodnutí odvolacího soudu, má možnost podat dovolání univerzální sukcesor. O tom, zda dojde k procesnímu nástupnictví, rozhoduje dovolací soud. Soud prvního stupně o této věci rozhoduje pouze v případě, že věc ještě nebyla předložena dovolacímu soudu.³²

³¹ HAMUL'ÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck 2017, s. 899–902.

³² HAMUL'ÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck 2017, s. 899–902.

2. Negativní vymezení přípustnosti dovolání a právo na spravedlivý proces

Pozitivní vymezení přípustnosti dovolání je doplněno podmínkami negativními, za kterých není možné dovolání podat. Tyto zákon upravuje v ustanovení § 238 OSŘ následovně: „(1) *Dovolání podle § 238 není přípustné*

a) ve věcech upravených v části druhé občanského zákoníku, je-li řízení o nich vedeno podle tohoto zákona a nejedná-li se o manželské majetkové právo,

b) ve věcech upravených zákonem o registrovaném partnerství, je-li řízení o nich vedeno podle tohoto zákona,

c) proti rozsudkům a usnesením vydaným v řízeních, jejichž předmětem bylo v době vydání rozhodnutí obsahujícího napadený výrok peněžité plnění nepřevyšující 50000 Kč, včetně řízení o výkon rozhodnutí a exekučního řízení, ledaže jde o vztahy ze spotřebitelských smluv a o pracovněprávní vztahy; k příslušenství pohledávky se přitom nepřiblíží,

d) ve věcech odkladu provedení výkonu rozhodnutí nebo exekuce,

e) proti usnesením, proti nimž je přípustná žaloba pro zmatečnost podle § 229 odst. 4,

f) proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto o předběžném opatření, pořádkovém opatření, znalečném nebo tlumočném,

g) proti usnesení, jímž bylo rozhodnuto o žalobě z rušené držby,

h) proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení,

i) proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto o návrhu na osvobození od soudního poplatku nebo o povinnosti zaplatit soudní poplatek,

j) proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto o žádosti účastníka o ustanovení zástupce,

k) proti rozhodnutím, kterými odvolací soud zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

(2) U opěťujícího se peněžitého plnění je pro závěr, zda rozhodnutí obsahující dovoláním napadený výrok bylo vydáno v řízení, jebož předmětem bylo v době vydání rozhodnutí peněžité plnění nepřevyšující 50000 Kč [odstavec 1 písm. c)], rozhodný součet všech opěťujících se plnění; jde-li však o peněžité plnění na dobu života, na dobu neurčitou nebo na dobu určitou delší než 5 let, je rozhodný pouze pětinašobek výše ročního plnění.

(3) Za rozhodnutí podle odstavce 1 písm. c) se považuje i rozhodnutí vydané v řízení o určení pravosti nebo výše pohledávky nepřevyšující 50000 Kč.“

Toto ustanovení bylo novelizováno zák. č. 279/2017 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Hlavním cílem této novelizace bylo zabránit přetíženosti dovolacího soudu. Obavy, že by k tomu mohlo

dojít, se zakládaly především na statistických datech pro řízení o dovolání, která ukázala, že nápad do občanskoprávního a obchodního kolegia se postupně zvyšoval. V roce 2013 šlo o 4444 věci, v roce 2014 počet věcí stoupl na 5462 věci a v roce 2015 šlo již o 5757 věcí. Dále v roce 2014 nabyl účinnosti zák. č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník, z čehož zákonodárce dovodil, že by mohla vzniknout zvýšená potřeba na sjednocování judikatury.³³

Vzhledem k hlavnímu cíli novelizované právní úpravy zákonodárce ve výše uvedeném ustanovení formulačně upravil jeden stávající důvod a rovněž v něm doplnil několik dalších důvodů, které omezují podání dovolání, a rozšířil tak taxativní výčet těchto negativních podmínek přípustnosti. Důležité je také poznamenat, že výše uvedené negativní podmínky přípustnosti dovolání se nevztahují na ustanovení § 238a.³⁴

Přístup k dovolacímu soudu je těmito negativními podmínkami omezen jednak tzv. majetkovým censem, tedy přípustnost je omezena ve sporech, které jsou v dovolacím řízení považovány za bagatelní. A jednak ve sporech, u nichž je zájem na právní jistotě účastníka natolik silný, že je dána přednost nezpochybnitelnosti pravomocného rozhodnutí odvolacího soudu nad možností dovolacího přezkumu.³⁵ Dále pak stanovením poplatkové povinnosti nebo povinným zastoupením.

Omezení přístupu k dovolacímu soudu výše uvedenými podmínkami je zejména u některých negativní podmínek problematické. Důvodem je možný zásah do základních práv účastníků. Především jde o zásah do práva na spravedlivý proces, jež je jedním z klíčových ústavně zaručených práv. Jeho úprava je obsažena zejména v čl. 36 LZPS a čl. 6 EÚLP.

Právo na spravedlivý proces je složeno z více základních procesněprávních principů a zásad, jejichž výčet je demonstrativní. Konkrétně se jedná o právo na přístup k nezávislému a nestrannému soudu, právo jednotlivce domáhat se ochrany svých práv, dále o právo na zákonem upravený postup a zákonem upravené řízení, právo na spravedlivý proces a spravedlivé rozhodnutí, právo na náhradu za nespravedlivé či nesprávné rozhodnutí nebo úřední postup a v neposlední řadě právo na spravedlivý a zákonný přezkum. Tento výčet práv je rozveden dalšími zásadami, které jsou obsaženy v hlavě páté LZPS nebo v EÚLP, popř. byly stanoveny judikaturou Ústavního soudu nebo ESLP. Zejména jde o zákaz odepření spravedlnosti, zákaz libovůle a právo na náležité odůvodnění, hodnocení důkazů v takové podobě, aby se skutková zjištění nedostala do extrémního nesouladu s provedenými důkazy, opomenutými důkazy, právem na verifikaci pravosti a vypovídající hodnotou důkazu

³³ Důvodová zpráva k zákonu č. 296/2017 Sb., změna občanského soudního řádu a dalších předpisů.

³⁴ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck 2017, s. 890.

³⁵ VOJTEK, Petr. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1a až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 990.

či vyloučením překvapivých rozhodnutí. Dále se jedná o právo na procesní poučení a jemu odpovídající poučovací povinnost soudu.³⁶

Kromě výše uvedených zásad, které vymezují samotný pojem spravedlivého procesu a jeho fungování, můžeme do práva na spravedlivý proces zahrnout i tzv. odvětvové principy civilního procesu. Mezi ně se řadí zejména princip přímosti, princip rovnosti, princip rychlosti a hospodárnosti, zásada veřejnosti, princip ústnosti a přímosti, princip nezávislosti a nestrannosti soudů a soudců, princip zákonného soudu a soudce, zásada předvídatelnosti soudního rozhodování.³⁷

Protože se tato práce zabývá především negativním vymezením přípustnosti dovolání a zásahy do práv účastníků, které těmito výjimkami mohou být způsobeny, se práce podrobně nezabývá veškerými součástmi práva na spravedlivý proces, ale pouze jednotlivými částmi, které jsou pro daná ustanovení relevantní.

2. 1. Právo na spravedlivý proces

Právo na spravedlivý proces je jedním ze základních ústavně zaručených práv, jímž je ve státě zajištěna spravedlnost a principy demokratického státu. Jeho hlavní význam spočívá v tom, že jednotlivci zaručuje dovolat se svých práv, která mu jsou garantována. Což znamená, že aby jednotlivá práva mohla být efektivně vykonávána jednotlivci, musí být zajištěna i soudní ochrana těchto práv. Jen díky soudní moci, která jejich ochranu zajišťuje, mohou být práva následně uplatňována jako nárok jednotlivce a povinnost pro ostatní.³⁸ Účelem civilního procesu tedy je poskytování ochrany hmotněprávním subjektivním právům a oprávněným zájmům účastníků. Navíc by měl civilní proces svým průběhem a výsledkem současně působit na celou společnost, zejména při řešení dalších sporů.³⁹

Právo na spravedlivý proces je v českém právním řádu zajištěno na několika úrovních. Právo na spravedlivý proces je v něm upraveno jak na úrovni ústavní, tak na zákonné. V první řadě je právo na spravedlivý proces zakotveno v Ústavě České republiky, a to zejména v hlavě čtvrté. Ale už mezi základními ustanoveními v čl. 4 se jednoznačně uvádí, že *základní práva*

³⁶ PROŠEK, Jan. Extenze práva na spravedlivý proces v judikatuře Ústavního soudu. In KLÍMA, Pavel, ODEHNALOVÁ, Jana (ed). *Právo na spravedlivý proces v interpretačních souvislostech*. Praha: Metropolitan University Prague Press, Wolters Kluwer ČR, a. s., 2018, s. 16.

³⁷ MORÁVKOVÁ, Lucie. Právo na spravedlivý proces v civilním řízení. In KLÍMA, Pavel, ODEHNALOVÁ, Jana (ed). *Právo na spravedlivý proces v interpretačních souvislostech*. 1. vydání, Praha: Metropolitan University Prague Press, Wolters Kluwer, ČR, a. s., 2018, s. 84–85.

³⁸ PROŠEK, Jan. Extenze Práva na spravedlivý proces v judikatuře ústavního soudu. In KLÍMA, Pavel, ODEHNALOVÁ, Jana a kol. *Právo na spravedlivý proces v interpretačních souvislostech*. 1. vydání, Praha: Metropolitan University Prague Press, Wolters Kluwer, ČR, a. s., 2018, s. 15.

³⁹ MORÁVKOVÁ, Lucie. Právo na spravedlivý proces v civilním řízení. In KLÍMA, Pavel, ODEHNALOVÁ, Jana a kol. *Právo na spravedlivý proces v interpretačních souvislostech*. 1. vydání, Praha: Metropolitan University Prague Press, Wolters Kluwer, ČR, a. s., 2018, s. 74–75.

a svobody jsou pod ochranou soudní moci. Navíc základní lidská práva, která mají ústavní charakter, podléhají vyššímu stupni ochrany. Články 81 a 82 Ústavy stanovují princip nezávislosti a nestrannosti soudů a soudců. Pak následuje základní úprava Ústavního soudu, kde čl. 85 v odst. 2 zakotvuje slib soudce Ústavního soudu, jehož úkolem je ochraňovat neporušitelnost přirozených práv člověka a rozhodovat podle svého nejlepšího mínění nezávisle a nestranně. Čl. 95 Ústavy stanovuje vázanost soudce zákonem a mezinárodní smlouvou spolu s oprávněním posoudit soulad podzákoných předpisů.⁴⁰ Ovšem i tohle oprávnění má své meze, proto Ústavní soud již opakovaně judikoval, že mu: „*ve svých rozhodnutích, nepřísluší přezkoumávat celkovou zákonost rozhodování obecných soudů a nabrazovat dokazování a hodnocení provedených důkazů. Ale je oprávněn posoudit, zda v předchozím řízení nebyla porušena základní, ústavně zaručená práva, mezi nimi i právo na soudní a jinou právní ochranu a právo na spravedlivý proces*“.⁴¹ Dále čl. 96 zakotvuje princip rovnosti účastníků před soudem, princip veřejnosti, ústnosti soudního jednání a princip rovnosti zbraní.⁴²

Dalším ústavním zákonem, který upravuje právo na spravedlivý proces, je Listina základních práv a svobod, zejména v hlavě páté. V čl. 36 LZPS je pak přímo upraveno právo na spravedlivý proces.⁴³ Tento článek deklaruje, že každý by po splnění podmínek měl mít právo obrátit se na soud a požadovat ochranu svého práva. Dále se tímto článkem garantuje přístup k nezávislému a nestrannému soudu, právo každého se domáhat ochrany svých práv, zákonem stanovený postup a zákonem upravené řízení, spravedlivý proces, spravedlivé rozhodnutí a náhrada za nespravedlivé či nesprávné rozhodnutí nebo úřední postup. Součástí tohoto ustanovení tvoří právo na spravedlivý a zákonný přezkum, které je podstatnou částí spravedlivého procesu.⁴⁴

Rovněž významným dokumentem, a to nejen pro Českou republiku, je Evropská Úmluva o lidských právech, přesněji řečeno čl. 6 EÚLP. Tento článek obsahuje princip veřejnosti a veřejného vyhlášení rozsudku, projednání věci v přiměřené lhůtě, princip spravedlivého projednání věci. Jednotlivá práva jsou zakotvena poměrně obecně, a proto je pro jejich konkrétnější vymezení důležitá činnost ESLP. Ten právo na spravedlivý proces, samozřejmě spolu s dalšími lidskými právy a svobodami, vymezuje ve svých rozhodnutích. Jedno z prvních rozhodnutí, které se zabývá právem na spravedlivý proces, je rozhodnutí ve věci Golder proti

⁴⁰ MORÁVKOVÁ, Lucie. Právo na spravedlivý proces v civilním řízení. In KLÍMA, Pavel, ODEHNALOVÁ, Jana a kol. *Právo na spravedlivý proces v interpretačních souvislostech*. 1. vydání, Praha: Metropolis University Prague Press, Wolters Kluwer, ČR, a. s., 2018, s. 74–75.

⁴¹ Nález Ústavního soudu ze dne 16. prosince 1999, sp. zn. II. ÚS 352/96.

⁴² MORÁVKOVÁ, Lucie. Právo na spravedlivý proces v civilním řízení. In KLÍMA, Pavel, ODEHNALOVÁ, Jana a kol. (ed.) *Právo na spravedlivý proces v interpretačních souvislostech*. 1. vydání, Praha: Metropolis University Prague Press, Wolters Kluwer, ČR, a. s., 2018, s. 69–70.

⁴³ Tamtéž, s. 71.

⁴⁴ KLÍMA Karel, ŠNEBERGEROVÁ Simona. In KLÍMA, Karel et al.(ed). *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání, Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 1294.

Spojenému Království.⁴⁵ V tomto rozhodnutí ESLP stanovil, že by bylo nepředstavitelné, aby čl. 6 EÚLP měl podrobně popsat procesní záruky poskytované účastníkům v probíhajícím soudním řízení, aniž by se chránilo to, co samo o sobě skutečně umožňuje využívat takových záruk, tj. právo na přístup k soudu.⁴⁶

Dále ESLP v tomto rozhodnutí vymezil, že: „čl. 6 odst. 1 EÚLP zaručuje každému, aby soud rozhodl o každém sporu, který se týká práv nebo závazků občanské povahy. Poskytuje tak právo na soud, právo na přístup k soudu, tj. právo obrátit se na soud v civilní věci, je pouze jedním z aspektů tohoto práva. K tomu přistupují další garance předepsané čl. 6 odst. 1, pokud jde o organizaci a složení soudu a pokud jde o průběh řízení, a to vše tvoří právo na spravedlivý proces.“⁴⁷

Právo na spravedlivý proces je zakotveno rovněž na zákonné úrovni. Jednotlivá ustanovení na ochranu tohoto práva se nacházejí např. v trestním řádu, SŘS a samozřejmě také v OSŘ. Ten už v ustanovení § 1 zakotvuje, že: „Občanský soudní řád upravuje postup soudu a účastníků v občanském soudním řízení tak, aby byla zajištěna spravedlivá ochrana soukromých práv a oprávněných zájmů účastníků, jakož i výchova k dodržování smluv a k čestnému plnění povinností a k úctě k právům jiných osob.“ Právo na spravedlivý proces by také mělo být vnímáno jako významné z hlediska interpretace jednotlivých ustanovení OSŘ. Nejen soudy by si při výkladu jednotlivých ustanovení měly položit otázku, zda dané ustanovení nemá svůj původ v právu na spravedlivý proces.⁴⁸ Tuto otázku by si rovněž měl položit zejména zákonodárce při tvorbě jednotlivých předpisů a jejich jednotlivých ustanovení. V některých případech by se tak jednotlivec nemusel obracet na soud, a to by mohlo vést i k menší zátěži pro soudy. V otázce ochrany ústavně zaručených práv, zvláště pak pro soud Ústavní.

Na druhou stranu meze práva na spravedlivý proces určují rovněž soudy ve svých rozhodnutích. Pro výklad jednotlivých práv je směrodatná především judikatura vysokých soudů, zejména Evropského soudu pro lidská práva a Ústavního soudu. Zasluhou interpretace i ústavní práva sledují vývoj společnosti a není tak potřeba, aby byla zcela přesně vyjádřena v zákonných ustanoveních. Naopak kdyby tato práva byla pevně stanovena bez možnosti jakékoli změny,

⁴⁵ MORÁVKOVÁ, Lucie. Právo na spravedlivý proces v civilním řízení. In KLÍMA, Pavel, ODEHNALOVÁ, Jana a kol. (ed.) *Právo na spravedlivý proces v interpretačních souvislostech*. 1. vydání, Praha: Metropolis University Prague Press, Wolters Kluwer, ČR, a. s., 2018, s. 71.

⁴⁶ Rozsudek pléna Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. února 1975, Golder v Spojené Království, č. 4451/70, bod 35.

⁴⁷ KLÍMA Karel, ŠNEBERGEROVÁ Simona. In KLÍMA, Karel et al.(ed). *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání, Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, s. 1294.

⁴⁸ MORÁVKOVÁ, Lucie. Právo na spravedlivý proces v civilním řízení. In KLÍMA, Pavel, ODEHNALOVÁ, Jana a kol. *Právo na spravedlivý proces v interpretačních souvislostech*. 1. vydání, Praha: Metropolis University Prague Press, Wolters Kluwer, ČR, a. s., 2018, s.71–72.

vedlo by to k omezenému rozsahu jejich použití i chráněných zájmů. Rovněž reakce na vývoj společnosti by nebyla tolik flexibilní.⁴⁹

2.2 Právo na přístup k soudu

Jedním z práv, které tvoří právo na spravedlivý proces, je právo na přístup k soudu. Jde o základní podmínku pro to, abychom o spravedlivém procesu mohli vůbec hovořit. Právo na přístup k soudu zajišťuje ochranu práv jednotlivců a je zakotveno ve všech výše uvedených právních předpisech. Součástí práva na přístup k soudu je i právo na přístup k účinným opravným prostředkům. Čl. 13 EÚLP výslovně uvádí, že: „každý, jehož práva a svobody přiznané touto Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné opravné prostředky před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.“ Toto ustanovení by mělo naplňovat dávnou zásadu, která říká, že kde je právo, musí být i prostředek k jeho ochraně.⁵⁰ A to i přes to, že státy sice nemají povinnost zřizovat odvolací soudy, ale v případě, že tyto soudy zřídí, musí garantovat právo na přístup k soudu.⁵¹

Právo na přístup k soudu ovšem není právem absolutním, proto může být za jistých podmínek omezeno. Při omezení tohoto práva by měla být respektována jeho podstata a dané omezení by mělo být přiměřené.⁵² Tato kritéria definoval ESLP v jednom ze svých rozhodnutí, kde uvedl, že: „Uplatněná omezení nicméně nesmí jednotlivci odeprít nebo omezit přístup k soudu takovým způsobem nebo do takové míry, že by byla narušena sama podstata tohoto práva. Kromě toho není žádné omezení tohoto práva slučitelné s čl. 6 odst. 1, pokud nesleduje legitimní cíl a pokud mezi prostředky omezení a jeho cíli neexistuje rozumný vztah proporcionality.“⁵³

Jedním z nejčastějších legitimních důvodů pro omezení práva na přístup k soudu je úsilí zabránit přetíženosti soudů. Mezi další důvody, které jsou vnímány jako legitimní, patří zejména povinné právní zastoupení, sepsání žaloby v jednacím jazyce soudu nebo soudní poplatky.

Často jsou ze soudního přezkumu vyloučeny některé typy řízení. Argument pro jejich vyloučení spočívá v tom, že připuštění některých sporů by mohlo vést k přetížení soudů

⁴⁹ PROŠEK, Jan. Extenze Práva na spravedlivý proces v judikatuře ústavního soudu. In KLÍMA, Pavel, ODEHNALOVÁ, Jana a kol. *Právo na spravedlivý proces v interpretačních souvislostech*. 1. vydání, Praha: Metropolisian University Prague Press, Wolters Kluwer, ČR, a. s., 2018, s.39–40.

⁵⁰ MOLEK, Pavel. Právo na spravedlivý proces. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 74–76.

⁵¹ POSPÍŠIL, Ivo. In WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, POSPÍŠIL, Ivo a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 733.

⁵² Tamtéž, s. 77.

⁵³ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. května 1985, Ashingdane proti Spojenému Království, stížnost č. 8225/78.

a přednost by měla dostat ta práva, která jsou důležitější než ta, která zamýšlí zákonodárce vyloučit.⁵⁴

Myslím, že se s těmito důvody dá v zásadě souhlasit, jen by neměly být využívány příliš často a měly by se snažit šetřit práva, do kterých zasahují, aby tyto zásahy nebyly nepřiměřené. Toho se dá dosáhnout např. tím, že zákonodárce paušálně nevyloučí všechny typy řízení z přezkumu, ale stanoví takové podmínky, kdy podání opravného prostředku bude možné i proti těmto řízením.

Další omezení práva na přístup soudu jsou stanovena i vzhledem k soudům odvolacím či dovolacím. ESLP se touto problematikou zabýval v rozhodnutí Zubac proti Chorvatsku. Uvedl, že „*Co se týče práva na přístup k vrcholným soudům, platí, že čl. 6 odst. 1 EÚLP neukládá smluvním stranám povinnost zřizovat odvolací nebo dovolací soudy. Jsou-li však zřízeny, musí řízení před nimi splňovat požadavky plynoucí z čl. 6 EÚLP.*“⁵⁵ Dále ESLP připustil, že podmínky pro přístup k vrcholným soudům mohou být stanoveny přísněji než podmínky pro přístup k soudu odvolacímu.⁵⁶

2. 3. Princip rovnosti

Na ústavní úrovni je princip rovnosti zakotven v čl. 96 odst. 1 Ústavy a v čl. 37 odst. LPZS. V Ústavě je tento princip vyjádřen zakotvením rovnoprávnosti všech občanů před zákonem. Listina pak tento princip formuluje takto: „*Všichni účastníci jsou si v řízení rovni.*“ Tento princip formuluje rovný přístup práva ke všem právní subjektům a stejné právní zacházení s právními subjekty. Neodstraňuje přirozené nerovnosti, ale jen důsledky nerovností, které vznikly stanovením stejných práv pro všechny.⁵⁷

Cílem tohoto ústavního principu je zajištění rovnosti účastníků ve všech řízeních a zajištění rovnosti zbraní těmto účastníkům. Význam principu rovnosti spočívá v zajištění procesních práv v řízení občanskoprávních, trestněprávních i před jinými orgány veřejné správy.⁵⁸

V občanskoprávním řízení je zásada rovnosti zakotvena v § 18 odst. 1 OSŘ a stanovuje povinnost státu zajistit účastníkům řízení stejné procesní možnosti.⁵⁹ Účastníci řízení si musí být před soudem rovni, ani jedna strana nemůže být procesně zvýhodněna před tou druhou. Aby

⁵⁴ Tento argument formuloval Ronald Dworkin ve své knize Když se práva berou vážně. Praha: OIKOYMENH, 2001, s. 134.

⁵⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 5. dubna 2018, Zubac proti Chorvatsku, stížnost č. 40160/12.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ MORÁVKOVÁ, Lucie. Právo na spravedlivý proces. In KLÍMA, Pavel, ODEHNLOVÁ, Jana (ed). *Právo na spravedlivý proces v interpretačních souvislostech*. Praha: Metropolitan University Prague Press, Wolters Kluwer ČR, a. s., 2018, s. 87–88.

⁵⁸ JIRÁSEK, Jiří. In KLÍMA, Karel et. al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 1350–1354.

⁵⁹ Tamtéž.

princip rovnosti byl zajištěn, má soud takové povinnosti, aby stranám zabezpečil shodné možnosti k uplatnění jejich práv. Tento názor zaujímá i Ústavní soud i ESLP, který pro princip rovnosti používá termín „rovnost zbraní“.⁶⁰

Princip rovnosti není neomezeným principem a má své limity. Příkladem může být zákaz jeho zneužití k napadání soudního rozhodnutí v situaci, kdy strana byla v řízení nečinná a nevyužila veškerých možností, které jí byly dány k uplatnění svých práv. Princip rovnosti také nemůže být vykládán tak, aby byla zajištěna absolutní rovnost účastníků, zejména přihlížení k subjektivním předpokladům a schopnostem účastníků. Takový přístup by mohl vést ke zmaření fungování soudního řízení.⁶¹ Vzhledem k tomu, že úspěch jedné ze stran sporu je typickým znakem civilního procesu, nemůže být princip rovnosti aplikován na výsledek sporu, ale jen na jeho průběh.⁶²

Princip rovnosti se rovněž projevuje v jednotlivých právních normách, a to ve dvou podobách, za prvé jako jisté vyvážení nerovností, které vznikly v důsledku určitých okolností, a za druhé jako zaručení stejných práv pro všechny účastníky řízení. Do první skupiny se řadí právo jednat před soudem ve své mateřštině, právo účastníka namítnout podjatost soudce, právo na právní pomoc (ustanovení zástupce), právo na přístup k soudu (osvobození od soudních poplatků). Do druhé skupiny patří právní úprava postavení účastníků, jako je zastoupení zákonným zástupcem nebo opatrovníkem, dále zde patří poučování účastníků soudem, právo vyjádřit se ke všem skutečnostem a právo na podání opravných prostředků.⁶³

⁶⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, J, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2017, s. 56–59.

⁶¹ Tamtéž, s. 58–59.

⁶² Tamtéž, s. 58–59.

⁶³ Tamtéž, s. 61–62.

3. Jednotlivé negativní podmínky přípustnosti dovolání

Tato kapitola se zabývá jednotlivými negativními podmínkami přípustnosti dovolání ve vztahu k právu na spravedlivý proces. Zároveň se snaží poskytnout odpověď na otázku, jak daná ustanovení zasahují do práva na spravedlivý proces, zejména do práva na přístup k soudu a principu rovnosti, ale i dalších principů a zásad, které jsou součástí práva na spravedlivý proces.

3.1 Vyloučení přípustnosti dovolání v rodinněprávních věcech

První výjimku z přípustnosti dovolání tvoří věci, které jsou upraveny v části druhé OZ, pokud je o nich vedeno řízení dle OSŘ a pokud se nejedná o manželské majetkové právo. V případě, že se řízení řídí ZŘS, tak je podání dovolání v obecné rovině nepřipustné, ale je stanoveno několik výjimek. Dovolání je přípustné pouze proti rozsudku o omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti, o pozastavení nebo omezení jejího výkonu, o určení nebo popření rodičovství a o nezrušitelném osvojení.⁶⁴ Důvod přípustnosti dovolání v těchto řízeních je dán jejich charakterem, jde o dlouhodobé vztahy, u nichž je zájem do těchto vztahů případně zasáhnout. Další výjimkou z podmínek nepřipustnosti jsou manželská majetková práva. Příklady těchto majetkových práv jsou řízení o vyživovací povinnosti vůči zletilému dítěti, řízení o vyloučení následků budoucího právního jednání druhého manžela vůči třetím osobám, vůči prvnímu manželovi, rozhodování o záležitostech atd.⁶⁵ Podle mého názoru je zde nemožnost podat dovolání do některých rozhodnutí nastavená vhodně, protože ve většině řízení převáží princip právní jistoty účastníků a rychlosti. Navíc tam, kde je podání dovolání potřebné, je zpravidla umožněno. Na druhou stranu tím, že jsou řízení vyloučena z přezkumu Nejvyšším soudem neexistuje v mnoha věcech sjednocující judikatura. Nejviditelnější je tento problém zejména ve věcech péče soudu o nezletilé, kdy namísto k Nejvyššímu soudu se účastníci řízení obracejí k soudu Ústavnímu, a ten plní funkci pomyslné „třetí instance“.⁶⁶

3.2 Nepřipustnost dovolání ve věcech registrovaného partnerství

Stejně jako je podání dovolání nepřipustné v rodinněprávních věcech, tak je jeho podání nepřipustné i ve věcech registrovaného partnerství v případě, že se řízení o nich vede podle OSŘ. Navíc dovolání v těchto případech není přípustné ani podle ZŘS, ten je totiž v ustanovení § 30 ZŘS vylučuje. Oproti rodinněprávním věcem zde není zakotvena výjimka pro partnerské

⁶⁴ TRNĚNÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, TRNĚNÁ, Klára. *Dovolání*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 47.

⁶⁵ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. (ed). *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck 2017, s. 891.

⁶⁶ JIRSA, Jaromír. *Komentář ke usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 10. 2015, sp. zn. IV. ÚS 3330/14* [online]. *pravniprostor.cz*, 8. ledna 2016 [cit. 9. ledna 2020]. Dostupné na <<https://www.pravniprostor.cz/judikatura/obcanske-pravo/stridava-pece>>.

majetkové právo, a to z toho důvodu, že mezi registrovanými partnery majetkové společnosti právně vůbec nevzniká.⁶⁷

3.3 Nepřípustnost dovolání v bagatelních věcech

Pro přípustnost dovolání je rovněž významná hodnota sporu. Minimální výše je pro všechna konečná rozhodnutí odvolacího soudu stanovena ve výši 50 000 Kč. Výjimkami jsou vztahy, které plynou ze spotřebitelských smluv a pracovněprávních vztahů. K příslušenství pohledávky se nepřihlíží.⁶⁸ Limit 50 000 Kč se vztahuje na posouzení přípustnosti dovolání do meritorního rozhodnutí, klasicky v případě rozsudku, stejně tak i do nemeritorního (procesního) rozhodnutí odvolacího soudu, které bylo učiněno v řízení pro částku 50 000 Kč.⁶⁹

Novelou OSŘ zák. č. 296/2017 Sb. došlo ke změně formulace ustanovení § 238 odst. 1 písm. c). Původní znění bylo následující: „Dovolání podle § 237 není přípustné proti rozsudkům a usnesením, v nichž dovoláním napadeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč, ledaže jde o vztahy ze spotřebitelských smluv a o pracovněprávní vztahy; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží.“ Aktuální dikce tohoto ustanovení zní takto: „Dovolání podle § 237 není přípustné proti rozsudkům a usnesením vydaným v řízeních, jejichž předmětem bylo v době vydání rozhodnutí obsahujícího napadený výrok peněžité plnění nepřevyšující 50 000 Kč, včetně řízení o výkon rozhodnutí a exekučního řízení, ledaže jde o vztahy ze spotřebitelských smluv a o pracovněprávní vztahy; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží.“

Tato změna způsobila, že daný limit se nyní vztahuje i na rozhodnutí, která byla vydána v rámci řízení o peněžitém plnění, i když skutečně o rozhodnutí o peněžitém plnění nešlo.⁷⁰ Tato, dalo by se říci terminologická změna, přinesla několik interpretačních problémů, které jsou rozebrány níže.

3.3.1. Více samostatných nároků

Jeden z nich se objevil i v situacích, kdy je v jednom řízení rozhodováno o více samostatných nárocích jednoho účastníka nebo o více samostatných nárocích více účastníků.

V případě, že bylo odvolacím soudem rozhodnuto o několika peněžitých nárocích se samostatným skutkovým základem, až do novely OSŘ zák. č. 296/2017 Sb. bylo zřejmé, že přípustnost dovolání je třeba zkoumat ve vztahu k jednotlivým účastníkům a jejich nárokům

⁶⁷ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 407.

⁶⁸ TRNĚNÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, TRNĚNÁ, Klára. *Dovolání*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 48.

⁶⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2015, sp. zn. 28 Cdo 1559/2015.

⁷⁰ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck 2017, s. 893-896.

samostatně.⁷¹ Rovněž bylo jasné, že když bylo napadeným výrokem rozhodnuto o několika nárocích se samostatným skutkovým základem a výše žádného z nich nepřesáhla částku 50 000 Kč a přitom se nejednalo o spotřebitelský či pracovněprávní vztah, je přípustnost dovolání vyloučena. A to i v případě, kdy součet jednotlivých nároků tuto částku převyšuje a odvolací soud o těchto nárocích rozhodl jediným výrokem⁷² jako například v následujícím rozhodnutí: „*Úvaha dovolatelky o jednotě skutkového základu těchto nároků dané (jedním) nezákonným trestním stíháním není správná; uvedené čtyři žalobní nároky totiž odpovídají čtyřem odlišným následkům, jež mělo trestní stíhání zapříčinit jednak v její majetkové sféře, jednak ve sféře nemajetkové. Jedná se proto o nároky se samostatným (odlišným) skutkovým základem.*“⁷³ K těmto závěrům došel opakovaně i Nejvyšší soud, ten v jednom ze svých rozhodnutí dovodil, že: „*pokud bylo samostatným předmětem dovolacího řízení kapitalizované příslušenství (úroky z prodlení) tvořené součtem příslušenství účtovaného za prodlení z placených kupních cen z několika samostatných kupních smluv, je třeba zkoumat přípustnost dovolání ve vztahu ke každému nároku na příslušenství z jednotlivých kupních smluv samostatně.*“⁷⁴

Ovšem z nynější dikce tato interpretace není z jazykového znění normy zcela jasně patrná. Hlavním kritériem pro posouzení přípustnosti dovolání je nyní otázka, zda předmětem dovolání je plnění, které přesahuje 50 000 Kč. Ze samostatného gramatického výkladu bychom mohli dojít k závěru, že pro stanovení, zda dovolání je, či není přípustné, je rozhodující pouze výše předmětu řízení a již by neměla být zohledněna výše jednotlivých nároků se samostatným skutkovým základem. Dané ustanovení by však nemělo být vyloženo pouze pomocí gramatického výkladu, ale rovněž s ohledem na účel zákona. Jak plyne z důvodové zprávy, tak smyslem novely OSŘ č. 297/2017 Sb. bylo především snížení počtu podaným dovolání a „odbřemenění“ dovolacího soudu a nikoli rozšíření přípustnosti dovolání. V souladu s tímto výkladem by pak pojem „předmět řízení“ měl být vykládán tak, že samostatným „předmětem řízení“ je každý jednotlivý požadavek projednávaný v řízení, a ne jako součet jednotlivých požadavků.⁷⁵ Takovýto výklad má oporu i v historii. Už během první republiky se v literatuře a judikatuře mluvilo o tzv. individualizaci předmětu rozepře. Platilo, že za samostatný předmět sporu byl považován každý samostatný nárok. Samostatným nárokem pak byl nárok, který se opíral o samostatný skutkový a právní základ.⁷⁶ Stejný názor v současné době zastává i Ústavní soud. Ten v jednom ze svých usnesení uvedl, že: „*to, co je předmětem řízení (ovládaného projednací zásadou), vymezuje žaloba, jejímž předmětem pak je nejen samotný žalobní nárok, který je obsahem žalobního petitu (tzv. předmět procesního*

⁷¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 1999, sp. zn. 2 Cdo 376/96.

⁷² TRNĚNÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, TRNĚNÁ, Klára. *Dovolání*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 50.

⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. prosince 2015, sp. zn. 30 Cdo 461/2015.

⁷⁴ PAVLIČEK, Tomáš. Některé aspekty odvolání v bagatelních věcech. *Soudní rozhledy*, 2014, roč. 20., č. 3, s. 85.

⁷⁵ TRNĚNÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, TRNĚNÁ, Klára. *Dovolání*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 50–51.

⁷⁶ BULÍN, Hynek. *Dovolání podle práva československého, německého a francouzského*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1935, s. 23–24.

nároku), ale také jeho skutkové odůvodnění (tzv. základ procesního nároku). Předmětem jediného řízení pak může být i více nároků, pak ovšem by bylo přesnější hovořit o "předmětech" řízení a z tohoto úhlu je třeba nablížet i na daný pojem, jak je obsažen v ustanovení § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř.⁷⁷ Dále se v tomto usnesení vyjádřil i k problematice štěpení nároků v souvislosti s posuzováním přípustnosti dovolání ve vztahu ke každému z nich. Podle názoru Ústavního soudu se o štěpení nároků nejedná v situaci, kdy v jednom z řízení je uplatněno více samostatných nároků, tedy nároků se samostatným skutkovým základem, o kterých rozhodl odvolací soud jedním výrokem.⁷⁸

K obdobné terminologické změně došlo i v případě úpravy negativního vymezení odvolání. Tedy rovněž posouzení, zda je odvolání přípustné, závisí na výši předmětu řízení. Problémem předmětu řízení ve vztahu k odvolání se zabývá i judikatura jak Ústavního, tak Nejvyššího soudu. Co se týče nároků jednoho žalobce se stejným skutkovým základem, tak ještě před výše uvedenou novelou Ústavní soud ve svém nálezu stanovil, že záleží na žalobci, čeho se žalobou domáhá a v případě, že v jedné žalobě spojí několik samostatně projednatelných nároků a následně prvostupňový soud rozhodne o peněžitém plnění, nemá soud pravomoc k tomu, aby danou částku dále členil na dílčí položky, proti kterým není možné samostatně podat odvolání.⁷⁹ Dále Ústavní soud uvedl, že pokud žalobce do jedné žaloby zkumuluje nároků více a výši jednotlivých nároků sečte, pak to nemůže mít vliv na přípustnost odvolání ani v případě, že jednotlivé dílčí nároky nepřesáhly hranici bagatelního sporu. Hlavním argumentem, z něž Ústavní soud vycházel, byla dispoziční zásada, kterou je ovládáno sporné řízení. Stejný názor nezávisle na Ústavním soudu vyjádřil i soud Nejvyšší. Ten ve svém rozhodnutí uvedl, že pokud prvoinstanční soud v rozsudku rozhodl o více nárocích se stejným skutkovým základem, tak se přípustnost odvolání proti tomuto rozhodnutí nezkoumá ve vztahu k jednotlivým nárokům samostatně. Naopak je rozhodná výše celkového plnění, o kterém bylo rozhodnuto. V případě, že je celkové plnění vyšší než 10 000 Kč, není pak důležitá výše jednotlivých nároků. Zároveň i kdyby jeden z nároků na zaplacení peněžité částky se samostatným skutkovým základem, o němž rozhodl soud prvního stupně, byl nižší než 10 000 Kč, může proti němu být podáno odvolání za předpokladu, že uvedenou částku překračuje součet nároků, o kterých bylo soudem rozhodnuto.⁸⁰

Již poté, co byla v účinnosti novela OSŘ zák. č. 297/2017 Sb., se k problematice vyjádřil znovu Ústavní soud. Ten znovu zopakoval, že záleží na žalobci, čeho se ve své žalobě domáhá a že je možné, aby v jedné žalobě spojil i několik nároků, jež by mohly být projednány samostatně, a nalézací soud pak rozhodne o peněžitém plnění. Soud není oprávněn k tomu, aby

⁷⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 4. června 2019, sp. zn. IV. ÚS 3187/18, bod č. 22.

⁷⁸ Usnesení Ústavního soudu ze dne 4. června 2019, sp. zn. IV. ÚS 3187/18, bod č. 22.

⁷⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 27. září 2016, sp. zn. IV. ÚS 3153/15.

⁸⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. září 2016, sp. zn. 21 Cdo 3480/2015.

částku, o níž rozhodl, pak členil na dílčí položky nedosahující výše hranice 10 000 Kč pro odvolací řízení. Na závěr ještě uvedl, že v opačném případě dojde k zásahu do práva na projednání věci nestranným soudem.⁸¹ Následně bylo ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek na poradě občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2018 publikováno rozhodnutí Městského soudu v Praze. Ten rozhodl zcela v rozporu s výše citovanou judikaturou, že v případě: *jsou-li ke společnému řízení spojeny samostatné nároky více žalobců (v subjektivní kumulaci) na zaplacení peněžitého plnění, jež jednotlivě nepřevyšují 10 000 Kč, nepočítaje v to příslušenství, není dle ust. § 202 odst. 2 o. s. ř. přípustné odvolání proti rozsudku vydanému ve společném řízení o všech těchto nárocích, byť v souhrnu vyšší 10 000 Kč přesahují. To platí i v případě odvolání podaného žalovaným, jímž se napadá rozsudek vydaný ve společném řízení o všech jednotlivých nárocích více žalobců, o nichž bylo rozhodnuto rozsudkem vydaným ve společném řízení.*⁸²

Ač se daná judikatura zabývá problematikou přípustnosti odvolání a nikoli dovolání, mám za to, že je rovněž aplikovatelná pro výklad ustanovení o dovolání, a to z důvodu obdobné formulace i účelu ustanovení.

Jak již ve svých rozhodnutích upozornil Ústavní soud je tento způsob výkladu v rozporu s právem na spravedlivý proces, konkrétně zasahuje do práva na přístup k nestrannému a nezávislému soudu. Odvolací ani dovolací soud nemá pravomoc dělit peněžité plnění, o kterém bylo rozhodnuto, na jednotlivá „dílčí“ plnění a posuzovat, zda tato plnění přesáhnou stanovenou hranici. A to ani v případě, kdy je zde silný argument v podobě účelu zákona, který zákonodárce zamýšlel. Odbřemenění odvolacího a dovolacího soudu je jistě legitimní cíl, ale podle mého názoru není natolik silný, aby převážil nad základním právem na přístup k soudu, resp. nad právem na spravedlivý proces.

3. 3. 2. Nemeritorní rozhodnutí

Novela OSŘ zák. č. 296/2017 Sb. přinesla také další interpretační problém. Tím je, že přípustnost dovolání, co do procesních rozhodnutí, je rovněž odvislá od předmětu řízení, ve kterém k jejich vydání došlo. Přičemž podání dovolání je nepřípustné v řízení, jehož předmětem je peněžité plnění nedosahující částky 50 000 Kč.⁸³ To znamená, že podání dovolání není možné, ani proti těm rozhodnutím odvolacího soudu, která nejsou rozhodnutími o peněžitém plnění.⁸⁴

Výjimky, kdy podání dovolání je připuštěno i proti nemeritorním usnesením, jež byla vydána během odvolacího řízení, jsou uvedeny v ustanovení § 238a OSŘ. Jde o usnesení, kterými

⁸¹ Nález Ústavního soudu ze dne 19. prosince 2017, sp. zn. I. ÚS 2143/16.

⁸² Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 29. 3. 2018, sp. zn. 91 Co 461/2017.

⁸³ SVOBODA, Karel, TRNĚNÁ, Klára. *Dovolání*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 53.

⁸⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 296/2017 Sb., změna občanského soudního řádu a dalších předpisů.

bylo rozhodnuto o tom, s kým bude v řízení pokračováno, o přistoupení dalšího účastníka, o záměně účastníka nebo o procesním nástupnictví. Jedná se o rozhodnutí, která dopadají na účastníky řízení a přezkum těchto řízení má význam z hlediska právní jistoty účastníků řízení.⁸⁵

Mezi odbornou veřejností se objevují názory, že navázání dovolání co do procesních usnesení výlučně na předmět sporu, není v souladu s ústavním právem. Důvodem vedoucím k tomuto závěru je, že míra závažnosti těchto nemeritorních rozhodnutí není dána jen tím, co je podstatou sporu jako celku.⁸⁶

Jak je tedy uvedeno, jedná se o rozhodnutí, která jsou pro účastníka významná z hlediska právní jistoty. Tu novela OSŘ zák. č. 296/2017 Sb. značně narušila. Současně se zásahem do právní jistoty došlo i k zásahu do práva na přístup soudu, protože tato rozhodnutí jsou zcela vyloučena z přezkumu Nejvyšším soudem.

3. 3. 3. Příslušenství pohledávky

Další problematickou oblastí ve vztahu posuzování přípustnosti dovolání je příslušenství pohledávky a jeho vliv na dovolací limit. Závěr ustanovení § 238 odst. 1 písm. c) stanovuje, že k příslušenství pohledávky se nepřihlíží. V souladu s ustanovením § 513 OZ se příslušenstvím pohledávky rozumí úroky, úroky z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním. Hodnota příslušenství pohledávky je však relevantní v případě, kdy je samotným předmětem řízení příslušenství pohledávky. V takovém případě se rovněž uplatní podmínka omezení výše předmětu sporu.⁸⁷ V Okamžiku, kdy je příslušenství samostatně uplatněným nárokem u soudu, se z hlediska procesního práva již nejedná o příslušenství, a to je důvodem, proč se z hlediska přípustnosti posuzuje tento nárok samostatně a výše jistiny se již v žádném směru nezohledňuje.⁸⁸ Problém bych viděla v tom, že takový nárok je pak zpravidla stejně uplatněn u soudu, což vede k dalšímu zatížení soudů a tato výjimka z přípustnosti dovolání pozbývá svůj smysl.

Dalším z výkladových problémů ve vztahu k přípustnosti dovolání a příslušenství pohledávky, kterými se již zabývala judikatura, je posouzení přípustnosti v případě, že předmětem žaloby je jistina v zanedbatelné výši a celé příslušenství až do zaplacení jistiny, které bagatelní limit přesahuje. Nejvyšší soud tuto otázku vyřešil tak, že přípustnost dovolání, co do příslušenství, které se přímo odvíjí od výše žalované jistiny, se posuzuje podle výše jistiny, tedy když bude příslušenství jistiny převyšovat bagatelní hranici, ale výše zbývající jistiny je bagatelní,

⁸⁵ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. (ed). *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha, Česká republika: C. H. Beck, 2009. s. 1900–1902.

⁸⁶ SVOBODA, Karel, TRNĚNÁ, Klára. *Dovolání*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 53.

⁸⁷ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jíří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. (ed). *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck 2017, s. 894.

⁸⁸ TRNĚNÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, TRNĚNÁ, Klára. *Dovolání*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 52.

takže dovolání do tohoto výroku bude nepřijatelné z důvodu bagatelnosti. Avšak přípustnost do zbývajících příslušenství z jistiny, která již byla zaplacená, se bude posuzovat samostatně bez ohledu na výši žalované jistiny a bude záviset pouze na výši příslušenství.⁸⁹

3. 3. 4. Opětující se peněžité plnění

Bagatelní hranice sporu se vztahuje i na opětující se plnění, jak je stanoveno v § 238 odst. 2. OSŘ. V takovémto případě je dovolání přípustné, pokud součet všech opětujících se plnění je vyšší než 50 000 Kč.⁹⁰

Ovšem za situace, kdy nebylo možné výši peněžitého plnění určit ke dni podání žaloby, tak přípustnost dovolání nemohla být hodnotou sporu omezena a dovolání bylo v tomto případě vždy přípustné.⁹¹ Proto v případě, kdy není možné peněžité plnění kapitalizovat, přinesla novela OSŘ zák. č. 404/2012 pravidlo, že pokud nelze výslednou částku ke dni podání žaloby určit, a to vzhledem k tomu, že opětující se plnění bylo stanoveno na dobu života nebo na dobu neurčitou, nebo i v případě, že bylo stanoveno na dobu určitou, ale delší než pět let, je pro závěr o tom, zda je dovolání přípustné rozhodný pětinašobek ročního plnění.⁹²

Toto pravidlo se může na první pohled zdát jako nepřiměřeně zasahující do práv účastníků. Podle mého názoru tomu tak není. Za předpokladu, že by po dobu pěti let měla být měsíčně plněna částka stanovená v řádu sto korun, která by za tuto dobu v součtu nepřekročila hranici bagatelnosti, tak by dovolání sice nebylo přípustné, ale současně by se nejednalo o vysoké částky. Situace by mohla být komplikovanější v případě, že by doba, po kterou má být daná částka placena, byla delší než pět let a za tuto dobu by hranici bagatelnosti překročila a podání dovolání by tak bez kritéria pětinašobku ročního plnění bylo přípustné.

Z těchto příkladů se dá dovodit, že se o zásah do práv účastníků jedná, ale podle mého názoru je tato právní úprava nastavena vhodně a v mezích přiměřenosti.

3. 3. 5. Hranice bagatelnosti

Ač se nejedná o interpretační problém a ani tato otázka nesouvisí s předmětnou novelou, jednou z otázek je samotné stanovení hranice přípustnosti, popř. její výše. Především je otázkou, zda by tento limit měl být stanoven, nebo by kritérium významnosti sporu mělo být posuzováno jinak.

⁸⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. ledna 1998, sp. zn. 2 Cdo 322/97.

⁹⁰ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. (ed). *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck 2017, s. 894.

⁹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. ledna 2006, sp. zn. 21 Cdo 792/2005.

⁹² HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. (ed). *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck 2017, s. 894–895.

Mezi nejčastěji zmiňovaná pozitiva stanovení hranice přípustnosti dovolání patří především zrychlení soudního řízení a odbřemenění soudů, kdy méně významnými spory již nejsou zatěžovány dovolací soudy. Na druhou stranu bagatelní spory kladou na soudce prvních stupňů vyšší nároky při rozhodování a soudci jim z důvodu nemožnosti podat proti nim odvolání musejí věnovat více pozornosti.⁹³

Samotná hranice bagatelnosti byla stanovena nahodile. V případě nemožnosti podání odvolání byla na počátku stanovena ve výši 2 000 Kč, později byla zvýšena na částku 10 000 Kč, která platí i v současnosti.⁹⁴ Co se týče dovolání, tak v minulosti byla peněžní hranice pro podání dovolání stanovena ve výši 20 000 Kč a v obchodních sporech 50 000 Kč. Následně byla tato hranice zvýšena na 50 000 Kč a pro obchodní věci na 100 000 Kč. Současná právní úprava stanovila hranici 50 000 Kč pro všechny spory bez ohledu na to, zda se jedná o obchodní věc.

Objektivní nepřípustností z ústavněprávního hlediska se zabýval ve své judikatuře i Ústavní soud. Ten dospěl k závěru, že když občanské soudní řízení není povinně dvoustupňové a když ani vyloučení určitých rozhodnutí z odvolacího přezkumu z ústavních mezí nevybočuje, tak v takovém případě i nemožnost podání odvolání v bagatelních věcech je ústavně konformní.⁹⁵ Z toho se dá dovodit, že situace bude obdobná i pro dovolání, a tedy vyloučení některých rozhodnutí z přezkumu dovolacího soudu bude ústavně konformní.

Jak je patrné z výše uvedených informací, tak jde o velmi problematické ustanovení, hned z několika důvodů, které byly podrobně rozebrány a každý z nich je způsobilý zasáhnout do ústavních práv účastníka řízení. Nejpatrnější je zásah do práva na spravedlivý proces, resp. do práva na přístup k soudu, které je jeho součástí. Ač jde o ustanovení, které sleduje legitimní cíl, jímž je snížení nápadu dovolacímu soudu a tím zvýšení počtu rozhodnutých podání, což je i často uváděno v soudních rozhodnutích ESLP v demonstrativních výčtech „povolených“ zásahů, tak při důkladném poměrování zjistíme, že je tento zásah v některých případech nepřiměřený. Navíc některá ustanovení zasahují i do principu právní jistoty, protože kdybychom se při jejich výkladu neopírali o historický výklad, jak jej dovodila judikatura, tak by bez něj nebyl zcela jednoznačný. Na druhou stranu některá omezení považují za vhodná i přesto, že do výše uvedených práv zasahují, ale zásah není nepřiměřeně citelný.

3. 3. 6. Řízení, na která se limit bagatelnosti nevztahuje

Výjimkami, kdy je dovolání přípustné i v případě, že nepřesahuje hranici bagatelnosti, jsou vztahy vyplývající ze spotřebitelských smluv a pracovněprávních vztahů.

⁹³ PAVLIČEK, Tomáš. Některé aspekty odvolání v bagatelních věcech. *Soudní rozhledy*, 2014, roč. 20, č. 3, s. 85.

⁹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 29. března 2012, sp. zn. I. ÚS 3923/2011, bod 35.

⁹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 31. října 2006, sp. zn. III. ÚS 96/06.

Důvodem zvýšené ochrany spotřebitele je, že spotřebitel se nachází ve fakticky nerovném postavení vzhledem k podnikateli. Skutečnosti, ze kterých je dovozováno slabší postavení, jsou nižší informovanost spotřebitele, horší znalost práva, nemožnost nebo menší možnost určovat smluvní podmínky. V postavení spotřebitele se člověk nenachází vždy, ale jen v těch případech, v nichž vstupuje do určitého právního vztahu s podnikatelem.⁹⁶

K výjimce přípustnosti dovolání v pracovněprávních vztazích vedly obdobné důvody jako u úpravy ochrany spotřebitele.

3.4. Nepřípustnost dovolání ve věci odkladu provedení výkonu rozhodnutí nebo exekuce

3. 4. 1. Nemožnost podání dovolání ve věci odkladu provedení výkonu rozhodnutí nebo exekuce

Tato výjimka z přípustnosti dovolání se vztahuje pouze na odklad provedení výkonu rozhodnutí či exekuce.

Před již zmiňovanou novelou platilo, že na výši majetku nezáleží. Nebyl zde tedy omezující limit ve výši 50 000 Kč jako u bagatelních rozhodnutí.⁹⁷ Ve všech ostatních případech týkajících se konečných rozhodnutí soudu ve věcech výkonu rozhodnutí a exekuce bylo podání dovolání přípustné, leda by byla naplněna některá další podmínka nepřípustnosti.⁹⁸

3. 4. 2. Problematika finančního limitu přípustnosti dovolání ve vztahu k vykonávacímu nebo exekučnímu řízení

Situace je komplikovanější v otázce, jestli má být výkonem nebo exekucí pro částku do 50 000 Kč postižen majetek povinného, jehož hodnota je vyšší než daná částka. Již před novelou OSŘ zák. č. 296/2017 Sb. se touto otázkou zabýval Nejvyšší soud. Ten judikoval, že v těchto případech je dovolání přípustné, protože není podstatné, co má být ve vykonávacím řízení uspokojeno, ale co je předmětem realizace uspokojení pohledávky.⁹⁹

⁹⁶ CSACH, Kristián. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. (ed). *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419 – 654*. Praha: Leges, 2014, s. 2–3.

⁹⁷ VOJTEK, Petr. In LAVICKÝ, Petr a kol. (ed). *Občanský soudní řád (§ 1 až 250 l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 992.

⁹⁸ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jirí, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. (ed). *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck 2017, s. 895.

⁹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. března 2017, sp. zn. 20 Cdo 154/2017.

Účelem novely OSŘ zák. č. 296/2017 Sb. bylo odstranit jakékoli pochybnosti o tom, že se finanční limit týká i vykonávacího a exekučního řízení, proto § 238 odst. 1 písm. c) OSŘ dopadá i na tato řízení.¹⁰⁰

Výše uvedený účel vypadá docela jasně, ale objevují se názory, které varují před negativními důsledky, jež by tato novela OSŘ č. 296/2017 Sb. mohla přinést. Panují obavy, aby nevyvolala nové diskuze o tom, co je „předmětem exekuce“, na niž dopadá finanční limit. Především je zde obava, aby Nejvyšší soud neuzavřel, že předmětem exekuce je vždy jen to, co má být v exekuci vymoženo a dovolání tak bude nepřijatelné i v případech, kdy se exekuce uskutečňuje pro vymožení plnění do 50 000 Kč, ale dochází při tom k postižení majetku, který tento limit násobně převyšuje.¹⁰¹

Podle mého názoru jsou jisté obavy na místě. Důvod, který by mohl vést k diskuzi o „předmětu exekuce“ spatřuji v tom, že by tak došlo k omezení počtu přípustných podání, kterými by se Nejvyšší soud musel zabývat a k celkovému naplnění účelu novely OSŘ č. 296/2017 Sb., kterým je především snížit zatížení Nejvyššího soudu. Kdyby k takové situaci došlo, tak si myslím, že by v této otázce zakročil Ústavní soud, protože se podle mého názoru jedná o poměrně výrazný zásah do základních práv. Zejména do práva vlastnit majetek a z procesního hlediska do práva na přístup k soudu a principu právní jistoty, jež by byl odlišným výkladem narušen, a to i proto, že účelem novely OSŘ zák. č. 296/2017 Sb. sice bylo snížení zatížení Nejvyššího soudu, ale zároveň i odstranění pochybností o tom, že se daný limit týká i vykonávacího a dovolacího řízení.

Autoři publikace *Dovolání* uvádějí i argument právě pro odlišný výklad novely OSŘ č. 296/2017 Sb. Za její smysl považují, aby se dovolací režim v daném řízení vždy řídil tím, jestli je, nebo není možné podat dovolání do rozhodnutí ve věci samé, kterým je zejména rozhodování o návrhu na úplné zastavení exekuce.¹⁰²

Ač by se tento smysl novely OSŘ zák. č. 296/2017 Sb. dal považovat za zcela legitimní, myslím si, že ochrana základních práv a svobod účastníků a princip právní jistoty, by měly nad tímto smyslem převážet a měl by zůstat zachován stávající výklad. Dovolání by tedy mělo být přípustné i v případě, že je výkon rozhodnutí nebo exekuce veden pro částku do 50 000 Kč, ale zároveň má být postižen majetek povinného, jehož hodnota danou částku převyšuje.

¹⁰⁰ TRNĚNÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, TRNĚNÁ, Klára. *Dovolání*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 55–57.

¹⁰¹ Tamtéž, 55–57.

¹⁰² Tamtéž, s. 56.

3.5 Nepřípustnost dovolání ve věcech, proti kterým je přípustná žaloba pro zmatečnost

V případě, že je možné podat proti rozhodnutí odvolacího soudu žalobu pro zmatečnost podle § 229 odst. 4 OSŘ, tak její podání má přednost před podáním dovolání. Účelem tohoto ustanovení je zabránit zdvojení opravných prostředků proti jednomu rozhodnutí.¹⁰³

Dovolání je rovněž nepřípustné proti rozhodnutím, kterými odvolací soud potvrdil nebo změnil usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí námitek proti směnečnému a šekovému platebnímu rozkazu pro opožděnost.¹⁰⁴

V souladu s touto právní úpravou konstantně rozhoduje i Nejvyšší soud: „Podle ustanovení § 238 odst. 1 písm. f) o. s. ř. dovolání podle § 237 není přípustné proti usnesením, proti nimž je přípustná žaloba pro zmatečnost podle § 229 odst. 4.

Podle ustanovení § 229 odst. 4 o. s. ř. žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout rovněž pravomocné usnesení odvolacího soudu, kterým bylo odmítnuto odvolání nebo kterým bylo zastaveno odvolací řízení, jakož i pravomocné usnesení odvolacího soudu, kterým bylo potvrzeno nebo změněno usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí odvolání nebo dovolání pro opožděnost.

Z výše citovaných ustanovení je zřejmé, že jakkoli je usnesení, jímž odvolací soud potvrdil usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí odvolání žalovaného pro opožděnost, rozhodnutím, jímž se řízení končí, není proti takovému rozhodnutí dovolání podle ustanovení § 238 odst. 1 písm. f) o. s. ř. objektivně přípustné, když mimořádným opravným prostředkem, jenž v takovém případě slouží k prověření správnosti rozhodnutí odvolacího soudu, je žaloba pro zmatečnost podle ustanovení § 229 odst. 4 o. s. ř.“^{405, 106}

Myslím si, že tato úprava je v souladu s ústavně zaručenými právy na spravedlivý proces a na přístup k soudu. Účastníci mají prostředek nápravy ve formě žaloby pro zmatečnost a případně po rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost mají další možnosti obrany v závislosti na tom, jak soud o žalobě pro zmatečnost rozhodl.

3.6 Nepřípustnost dovolání proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto o předběžném opatření, pořádkovém opatření, znalečném nebo tlumočném

Co se týče usnesení o předběžném opatření, tak ani proti němu není možné podat dovolání. Předběžné opatření je procesní institut sloužící k rychlé, předběžné a dočasné ochraně

¹⁰³ VOJTEK, Petr. In LAVICKÝ, Petr a kol. (ed). *Občanský soudní řád (§ 1 až 250 l). Řízení sporné. Praktický komentář.* Praha : Wolters Kluwer, 2016, s. 993.

¹⁰⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. února 2016, sp. zn. 29 Cdo543/2016.

¹⁰⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. března 2015, sp. zn. 29 Cdo 998/2015.

¹⁰⁶ Příklady dalších rozhodnutí Nejvyššího soudu v souladu s touto úpravou. Usnesení Nejvyššího soudu z dne 11. ledna 2017, sp. zn. 22 CdO 5658/2016, Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. srpna 2016, sp. zn. 29 NSCR 156/2016.

práv do budoucna. Proti usnesení o předběžném opatření je možné podat odvolání, a to do 15 dnů ode dne doručení. Podání odvolání nemá odkladný účinek. Proti rozhodnutí o odvolání není možné podat dovolání ani jiný opravný prostředek.¹⁰⁷

Důvodem, proč proti tomuto rozhodnutí není možné podat dovolání, je omezená doba trvání předběžného opatření.

Ač se jedná o předběžné opatření, které upravuje poměry pouze zatímně a nerozhoduje o meritu věci, mohou se vyskytnout případy, kdy má toto opatření z časového hlediska dlouhého trvání například v řádu několika let. Jedním z takových případů se zabýval i Ústavní soud, ten zdůraznil, že: „*ústavní stížnost je proti vydání předběžného opatření přípustnou, i když jde o zatímní úpravu poměrů účastníků. Je to důležité i z hlediska soudní praxe, kdy ve skutečnosti dochází k "zatímní" úpravě, která však v důsledku průtahů v soudním řízení trvá i několik let.*“¹⁰⁸ Zároveň ve stejném rozhodnutí judikoval, že kdyby bylo možné proti usnesení o předběžném opatření podat dovolání nebo jiné opravné prostředky, tak tento institut zcela pozbude svůj účel, který spočívá v co nejrychlejší úpravě poměrů účastníků.¹⁰⁹

Podání dovolání není možné ani co do usnesení o pořádkovém opatření znalečném nebo tlumočném. Tato usnesení sice nemají omezenou dobu trvání, ale není zde dána potřeba na sjednocování judikatury.¹¹⁰ Dalším důvodem, proč podání dovolání není možné, je, že jen výjimečně mohou tato opatření nevratným způsobem zasáhnout do práv a povinností účastníků.¹¹¹

Podle mého názoru je tato právní úprava přiměřená a nepřiměřeně nezasahuje do práva účastníků na přístup k soudu, protože i když jim není umožněno podat dovolání, tak stále existují možnosti obrany. Navíc nemožnost podání dovolání sleduje legitimní cíl, kterým je rychlost ochrany práv účastníků a podle mého názoru by tento cíl měl převážet i nad právem na přístup k soudu a současně i nad principem rovnosti v otázce předběžných opatření. Hlavním důvodem pro nadřazení zásady rychlosti nad princip rovnosti vidím v tom, že by mohlo docházet k prodlužování řízení, čímž by docházelo ke ztrátě významu tohoto institutu jako takového.

3.7 Nepřípustnost dovolání proti usnesení, kterým bylo rozhodnuto o žalobě z rušené držby

¹⁰⁷ KRÍVÁČKOVÁ, Jana. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. (ed). *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 122–133.

¹⁰⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 10. listopadu 1999, sp. zn. II. ÚS 221/98.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. (ed). *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání, Praha : C. H. Beck 2017, s. 895.

¹¹¹ Srov. nález Ústavního soudu ze dne 29. listopadu 2016, sp. zn. III. ÚS 2433/2015.

V případě řízení o žalobě z rušené držby není vhodné, aby pravomocné rozhodnutí podléhalo dovolacímu přezkumu. Hlavním důvodem nemožnosti podat dovolání proti rozhodnutí o žalobě z rušené držby, je především zájem na rychlém a účinném zajištění ochrany poctivému držiteli.¹¹²

Ochrana držby je zajištěna prostřednictvím držeční neboli posesorní žaloby, jejímž předmětem je držba a její rušení. Účelem této žaloby je zejména rychlá a účinná ochrana faktického stavu, nikoli určení vlastnického práva. K určení vlastnického práva slouží petitorní žaloba, která může být podána i potom, co je rozhodnuto o žalobě z rušené držby.¹¹³ Je tomu tak proto, že rozhodnutí o žalobě z rušené držby není překážkou věci pravomocně rozsouzené. Primárně tedy jde o naplnění hmotněprávního institutu ochrany a uchování držby.¹¹⁴ Tzn. i kdyby nedošlo ke spravedlivému rozsudku, tak zásah do práv účastníků není značný a nenapravitelný, protože účastník má stále možnost obrany prostřednictvím petitorní žaloby. V případě, kdy nebude spokojen ani s jejím výsledkem, tak má stále možnost podat odvolání a následně i dovolání. Tímto negativním důvodem přípustnosti dovolání tak není nepřiměřeně zasaženo do jeho práv. Naopak si myslím, že jde o vhodnou úpravu v případě tohoto institutu, kdy jednak není přespříliš omezen účastník, resp. jeho práva, a zároveň dovolací soud není tolik zatížen. Navíc kdyby bylo možné proti žalobě z rušené držby podat dovolání, tak by se celý systém zpomalil, a naopak by toto zpomalení mohlo vést k zásahu do práv účastníka v podobě nepřiměřeně dlouhého řízení a neúčelnosti daného institutu, tím pádem porušení práva na spravedlivý proces. Navíc by tím byl porušen i samotný účel žaloby z rušené držby, kterým je poskytnout rychlou a účinnou právní ochranu před svémocnými zásahy do držby.

3.8 Nepřípustnost dovolání proti rozhodnutím v části týkající se výroku o náhradě nákladů řízení

Rozhodování o nákladech řízení je nedílnou součástí každého soudního řízení, a proto i na něj dopadají zásady principu spravedlivosti.¹¹⁵ Smyslem náhrady nákladů je kompenzace přinejmenším části nákladů řízení, které úspěšnému účastníkovi během řízení při uplatňování jeho práv vznikly. Proto, ač nejsou předmětem řízení, v něm mají významnou roli. Protože o náhradě nákladů řízení se obvykle rozhoduje až potom, co je rozhodnuto o věci samé, má toto

¹¹² VOJTEK, Petr. In LAVICKÝ, Petr a kol. (ed). *Občanský soudní řád (§ 1 až 250 l). Řízení sporné. Praktický komentář.* Praha : Wolters Kluwer, 2016, s. 993.

¹¹³ SPÁČIL, Jiří a kol. (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář.* 1, vydání. Praha : C, H. Beck, 2013, s. 111.

¹¹⁴ VOJTEK, Petr. In LAVICKÝ, Petr a kol. (ed). *Občanský soudní řád (§ 1 až 250 l). Řízení sporné. Praktický komentář.* Praha : Wolters Kluwer, 2016, s. 993.

¹¹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 6. února 2017, sp. zn. I. ÚS 2904/2016, bod 15.

rozhodnutí spíše podpůrnou roli k danému řízení. Ovšem často se stává, že rozhodování o nákladech je meritem dalšího řízení.¹¹⁶

Již před novelou OSŘ č. 296/2017 Sb. Nejvyšší soud konstantně judikoval, že usnesení o náhradě nákladů řízení není rozhodnutím ve věci samé, a z tohoto důvodu proti němu je podání dovolání nepřipustné. Tato judikatura však vedla pouze k tomu, že se přezkumem náhrady nákladů řízení zabýval Ústavní soud v řízení o ústavní stížnosti.¹¹⁷

Na vzniklou situaci zareagoval zákonodárce novelou OSŘ č. 404/2012 Sb., která podání dovolání co do náhrady nákladů řízení výslovně připustila.

Situace se znovu změnila po novele OSŘ č. 296/2017 Sb., která podání dovolání proti rozhodnutím co do části výroku o náhradě nákladů řízení znemožnila. Důvodová zpráva uvádí, že se jedná o agendu, která není právně složitá a nevyžaduje sjednocování judikatury dovolacím soudem.¹¹⁸

Konstantní judikatura Ústavního soudu před novelizací došla k závěru, že samotný spor o náhradu nákladů řízení obvykle není natolik intenzivní, aby byl způsobilý zasáhnout do základních práv a svobod účastníka.¹¹⁹ Ale zároveň Ústavní soud opakovaně zdůraznil, že: „*při posuzování problematiky nákladů řízení, tj. problematiky ve vztahu k předmětu řízení před obecnými soudy jednoznačně podružné, postupuje nanejvýš zadržetlivě a ke zrušení napadeného výroku o nákladech řízení se uchyluje pouze výjimečně, například jestliže zjistí, že došlo k porušení práva na spravedlivý proces nebo že bylo porušeno jiné základní právo...*“¹²⁰ Ač se v tomto případě jedná o judikaturu Ústavního soudu a neznamena to, že nově přidaným důvodem nepřipustnosti dovolání bylo účastníkům zamezeno hájit svá základní práva před Ústavním soudem, minimálně to však značí, že se zpravidla objeví případy, kdy rozhodnutí o nákladech řízení může citelně zasáhnout ústavně zaručených práv účastníka. Tuto obavu, tedy zda je ústavně konformní paušálně vyloučit z přezkumu určité typy rozhodnutí, vyjádřila i odborná veřejnost.¹²¹

Situace, kdy může otázka náhrady nákladů zasáhnout do základních práv účastníků řízení, uvedl v některých ze svých rozhodnutí i Ústavní soud. Ten v jednom z nich dospěl k názoru, že by k porušení základních práv mělo dojít pouze v případech extrémního vybočení z pravidel upravujících rozhodování o nákladech řízení, např. jako důsledek svévolné aplikace a interpretace daných ustanovení zákona nebo v případě extrémního rozporu s principy spravedlnosti, např.

¹¹⁶ COUFALÍK, Petr. Několik poznámek k náhradě nákladů řízení v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu. *Bulletin advokacie*, 2015, roč. 22, č. 3, s. 39.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 296/2017 Sb., změna občanského soudního řádu a dalších předpisů.

¹¹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 6. února 2017, sp. zn. I. ÚS 2904/16, bod 14.

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání, Praha : C. H. Beck 2017, s. 896.

v důsledku přepjatého formalismu nebo naprosto nedostačujícího odůvodnění daného rozhodnutí.¹²²

Ač hrozba toho, že dojde k zásahu do základních práv a svobod není dle judikatury Ústavního soudu, před novelou OSŘ č. 296/2016 Sb., příliš vysoká, ani tak není zcela vyloučena. Tomu by měla být přizpůsobena i možnost podat dovolání co do nákladů řízení. Obzvláště i vzhledem k tomu, že zákonodárce sám nemá v této otázce zcela jasno, což je patrné z jednotlivých novel, kdy jedna přípustnost dovolání co do nákladů řízení ji povolí a druhá zcela vyloučí. Podle mého názoru by byla vhodnější taková úprava, která by omezovala možnost podání dovolání co do nákladů řízení, ale nevylučovala by jej zcela. Tedy by se jako vhodná mohla jevit úprava, která by přípustnost dovolání proti výroku o náhradě nákladů omezovala z hlediska bagatelnosti, přičemž ta by byla navázána na předmět řízení. Další variantou by mohlo být omezení přípustnosti dovolání proti výroku o náhradě nákladů, rovněž co do bagatelnosti, ale ta by se posuzovala vzhledem k výši přiznané nebo odepržené částce náhrady nákladů.

3.9 Nepřípustnost dovolání proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto o návrhu na osvobození soudního poplatku nebo o povinnosti zaplatit soudní poplatek

Jde o další negativní důvod přípustnosti dovolání, který přinesla novela OSŘ zák. č. 296/2017 Sb. Důvodová zpráva stejně jako u předchozí výjimky z přípustnosti dovolání uvádí, že v těchto věcech není vyžadováno sjednocování judikatury Nejvyššího soudu. Komentářová literatura k tomuto ustanovení uvádí, že vzhledem k účelu dovolání, kterým je náprava právních vad, není nutné, aby v těchto případech bylo podání dovolání přípustné.¹²³

Soudní poplatky a obdobné platby samy o sobě omezují právo na přístup k soudu. Z hlediska ochrany základních práv a svobod problémy zpravidla nevznikají stanovením samotného poplatku, ale až jeho nezaplacením a v důsledku toho odmítnutím návrhu bez ohledu na stupeň soudního přezkumu, ve kterém k odmítnutí došlo.¹²⁴

Aby nedocházelo k zásahům do práva na spravedlivý proces a zejména práva na přístup k soudu, došlo k zakotvení institutu osvobození od soudních poplatků. Ten tak umožňuje přístup k soudu a možnosti domoci se svých práv i nemajetným osobám. O osvobození od soudních poplatků vždy rozhoduje předseda senátu, a to na návrh. Usnesení o osvobození od soudních poplatků se vztahuje na všechny soudní poplatky včetně záloh na důkaz. Zároveň i když je

¹²² Usnesení Ústavního soudu ze dne 22. května 2018, sp. zn. III. ÚS 648/16, bod 17.

¹²³ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání, Praha : C. H. Beck 2017, s. 896.

¹²⁴ MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 122.

účastník osvobozen od soudních poplatků, tak to automaticky neznamená, že zaniká i povinnost hradit náklady řízení.¹²⁵

Usnesení o zastavení soudního řízení, pro nezaplacení soudního poplatku je sice primárně rozhodnutím procesním, ale má významný vliv na vynucení hmotných práv. To judikoval i Ústavní soud v jednom ze svých nálezů: „*I když v každém takovém případě jde nepochybně o rozhodnutí procesní povahy, může implikovat i významné hmotněprávní aspekty, jako např. promlčení uplatněného nároku.*“¹²⁶ Ústavní soud ve svých rozhodnutích konstatoval, že k porušení práva na přístup k soudu dojde například v situaci, kdy soudy od soudního poplatku neosvobodí někoho, kdo osvobozen být měl nebo výzvu k zaplacení soudního poplatku nedoručí žalobci, ale jen jeho zástupci, a nebo je řízení zastaveno z důvodu, že lhůta pro zaplacení soudního poplatku je nesprávně chápána jako hmotněprávní, i když se ve skutečnosti jedná o lhůtu procesní.¹²⁷

Jako hlavní argument pro vyloučení možnosti podání dovolání proti rozhodnutí o zaplacení soudního poplatku důvodová zpráva k novele OSŘ č. 296/2017 Sb. uvádí, že není nutné v těchto věcech sjednocovat judikaturu. Domnívám se, že tomu tak není, hlavně s ohledem na to, že již v minulosti se vyskytly případy, kdy ke sjednocování judikatury v otázkách osvobození od soudních poplatků došlo. Ať už šlo o judikaturu Ústavního soudu, zejména v otázkách osvobození od soudního poplatku právnických osob nebo o kritéria, která mají být při rozhodování o osvobození od soudního poplatku posuzována. Nebo v době, kdy bylo přípustné podání dovolání i proti rozhodnutí o osvobození od soudních poplatků o judikaturu Nejvyššího soudu. Jako příklad lze uvést rozhodnutí, kde bylo stanoveno, že v případě, kdy je řízení zastaveno z důvodu nezaplacení soudního poplatku, tak účastník může uvést nové poměry a okolnosti, ale nemůže v opravných prostředcích polemizovat o splnění podmínek pro osvobození.¹²⁸ K závěru, že by o otázkách týkajících se rozhodování o osvobození od soudních poplatků měl rozhodovat Nejvyšší soud, vede i to, že Ústavní soud by o těchto otázkách měl rozhodovat výjimečně, jak konstantně uvádí ve své judikatuře: „*Rozhodnutí o splnění zákonem stanovených podmínek pro takové osvobození spadá hlavně do rozhodovací sféry obecných soudů. Ústavnímu soudu zásadně nepřísluší jejich závěry ohledně důvodnosti uplatněného nároku přehodnocovat. Případy, ve kterých Ústavní soud ústavní stížnost otevřel věcnému posouzení, jsou relativně výjimečné.*“¹²⁹

¹²⁵ BÍLÝ, Martin. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. (ed). *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání, Praha : C. H. Beck 2017, s. 584–585.

¹²⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 24. února 1997, sp. zn. IV. ÚS 324/96.

¹²⁷ MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 122.

¹²⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. ledna 2014, sp. zn. NS 29 Cdo 4239/2013.

¹²⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 20. února 2018, sp. zn. II.ÚS 3112/17, bod 18.

3.10 Nepřípustnost dovolání proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto o žádosti účastníka o ustanovení zástupce

Od účinnosti novely OSŘ zák. č. 296/2017Sb. není podání dovolání možné ani proti rozhodnutím, kterými bylo rozhodnuto o žádosti účastníka řízení o ustanovení zástupce.

Právo na právní pomoc je zakotveno v článku 37 odst. 2 LZPS a každému zaručuje právo na právní pomoc nejen v řízení před soudy, ale i dalšími státními orgány. Je rovněž součástí práva na přístup k soudu. Právo na právní pomoc má dvě dimenze. První z nich je samotná garance toho, aby každý mohl být během řízení zastoupen osobou znalou práva. Druhou z nich jsou pozitivní závazky státu. Stát má totiž povinnost účastníkům řízení zajistit přístup k právní pomoci nejen teoreticky, ale i fakticky a účinně. Podstatné rovněž je, že právo na právní pomoc je zaručeno pro všechna stádia řízení a rozhodně zakotvuje i právní pomoc při podávání opravných prostředků.¹³⁰

Ústavní soud v jednom ze svých rozhodnutí hodnotí úpravu práva na právní pomoc na podústavní úrovni jako nedostatečnou, protože během rozhodování o právní pomoci účastníkům obecnými soudy nebyly vytvořeny vhodné postupy tak, aby právní pomoc byla efektivní a kvalitní.¹³¹ Upozorňuje také na to, že novela OSŘ zák. č. 296/2017 Sb. sice stanovila, že jejím účelem je omezení přípustnosti dovolání, ale úkolem Nejvyššího soudu je především projednávat právně složité spory a zajišťovat jednotu a zákonnost rozhodování, naproti tomu účastník řízení bude vždy sledovat ochranu svých subjektivních práv bez ohledu na to, že účelem dovolání by mělo být zejména sjednocování judikatury. Vzhledem k tomu, že ochrana subjektivní práv a svobod účastníků řízení je mimořádně významná, nemůže nad ní účel sjednocování judikatury převážet.¹³²

Myslím si, že co se týče možnosti podání dovolání proti rozhodnutí o žádosti účastníka o ustanovení zástupce, tak by právní úprava neměla vylučovat možnost podat dovolání co do tohoto rozhodnutí. Ač jde o procesní rozhodnutí, tak je způsobilé významně zasáhnout do práv účastníků.

¹³⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 13. července 2018, sp. zn. I. ÚS 4120, bod 29.

¹³¹ Tamtéž, bod 31.

¹³² Tamtéž, bod 24.

3.11 Nepřípustnost dovolání proti rozhodnutím, kterými odvolací soud zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení

Nově je po novele OSŘ zák. č. 296/2017 Sb. rovněž nepřipustné podání dovolání proti rozhodnutím, jimiž odvolací soud zrušil rozhodnutí prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Při vymezení této negativní podmínky přípustnosti vycházel zákonodárce z dříve zastávaného názoru, že výrok, kterým se rozhodnutí ruší a věc se vrací soudu nižšího stupně, přímo nerozhoduje o právech a povinnostech účastníka, a tak z formálně-procesního hlediska ani nezpůsobuje žádnému účastníku újmu. Důvodová zpráva k tomu uvádí, že není vhodné, aby dovolací soud vstupoval do řízení před tím, než je vydáno pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně.¹³³

S tímto závěrem však někteří ne zcela souhlasí. K zásahu do práv a povinností účastníka, kterému bylo soudem prvního stupně nepravomocně vyhověno, podle nich dochází, protože kdyby nebylo vydáno zrušující rozhodnutí, tak by práva, o která usiloval, nabyli. Na druhou stranu na rozdíl od soudu prvního stupně odvolací soud není vázán svým právním názorem, jež vyjádřil ve svém dřívějším rozhodnutí. Z toho plyne, že odvolací soud má možnost své rozhodnutí znovu posoudit a může svůj názor změnit. Pokud by tomu tak bylo, tak by došlo k oslabení argumentu, který hovoří o tom, že dochází k zásahu do práv účastníků.¹³⁴

Podle mého názoru je nemožnost podání dovolání, co do těchto rozhodnutí, nastavena vhodně a dá se souhlasit s důvodovou zprávou, že není optimální, aby dovolací soud do řízení vstupoval již před vydáním rozhodnutí prvostupňovým soudem. Kromě toho, že tak dojde ke snížení nápadu dovolacímu soudu, by to mohlo vést i ke zrychlení soudních řízení v této oblasti.

Objevují se však i případy, kdy se výše uvedená negativní podmínka dovolání neuplatní. Komentářová literatura uvádí, že jde o situace, „*kdy nedochází ke skončení řízení jako celku, ale odvolací soud spolu se zrušením rozhodnutí soudu prvního stupně rozhodne o postoupení věci věcně příslušnému soudu nebo soudu, který je příslušný k projednávání a rozhodování věci určitého druhu nebo nařídí, aby v dalším řízení věc projednal a rozhodl jiný senát nebo samosoudce, popř. přikáže věc k dalšímu řízení jinému soudu prvního stupně, kterému je nadřízen.*“¹³⁵

¹³³ Důvodová zpráva k zákonu č. 296/2017 Sb., změna občanského soudního řádu a dalších předpisů.

¹³⁴ TRNĚNÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, TRNĚNÁ, Klára. *Dovolání*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2018, s. 58–59.

¹³⁵ HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck 2017, s. 897.

Závěr

Cílem práce bylo ověřit, zda stanovení dalších podmínek nepřipustnosti dovolání výrazným způsobem zasahuje do práv účastníků. Obecně lze shrnout, že téměř všechny negativní podmínky přípustnosti dovolání zasahují do práva na spravedlivý proces a zejména do práva na přístup k soudu. Na druhou stranu většina těchto omezení je vhodná a sleduje legitimní cíl. Nejčastěji uváděným cílem i v rozhodnutích ESLP je snížení nápadu dovolacímu soudu a tím zvýšení počtu rozhodnutých podání, což je i nejzásadnější cíl novely OSŘ zák. č. 296/2017 Sb. Ale v některých případech se nejedná o omezení nezbytná a především přiměřená a dochází tak k nepřiměřenému zásahu do práv účastníků.

Co se týče jednotlivých podmínek, za vhodné nastavení právní úpravy považuji úpravu nemožnosti podání dovolání v rodinněprávních věcech a ve věcech registrovaného partnerství. Za optimální považuji zejména stanovení výjimek tam, kde by k nepřiměřenému zásahu do práva na spravedlivý proces mohlo dojít. Na druhou stranu v některých případech by bylo vhodné, aby existovala sjednocující judikatura Nejvyššího soudu a funkci dovolacího soudu nemusel nahrazovat Ústavní soud.

Za správné považuji rovněž nemožnost podat dovolání v případě, že je možné podat žalobu pro zmatečnost. Podání obou opravných prostředků je nadbytečné.

Ke stejnému závěru jsem dospěla i v otázce nemožnosti podání dovolání proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto o předběžném opatření, pořádkovém opatření znalečném nebo tlumočném. Kdyby bylo možné podat dovolání, tak by zejména v případě předběžných opatření docházelo ke ztrátě významu tohoto institutu jako takového.

Shodný závěr je rovněž možné dovodit v případě nemožnosti podání dovolání proti usnesení, kterým bylo rozhodnuto o žalobě z rušené držby, ten by v případě opačné právní úpravy ztrácel svůj význam.

K výraznému zásahu do práv účastníků nedochází ani v případě nemožnosti podání dovolání proti rozhodnutím, kterými odvolací soud zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení, zejména z důvodu, že není optimální, aby dovolací soud do řízení vstupoval ještě dříve, než bude vydáno pravomocné rozhodnutí prvostupňového soudu. Navíc potom, co dojde ke vrácení rozhodnutí tomuto soudu, bude mít účastník další možnosti, jak se proti tomuto rozhodnutí bránit.

Naopak jako velmi problematickou bych vyhodnotila podmínku znemožňující podání dovolání v bagatelních věcech. Novelou OSŘ zák. č. 296/2017 Sb. došlo sice jen k drobné terminologické změně, ta ale přinesla mnoho výkladových nejasností, které jsou způsobilé zasáhnout do práv účastníků.

Velice problematičtými je z hlediska práva na spravedlivý proces více samostatných nároků, obzvláště v situaci, kdy po novele OSŘ zák. č. 296/2017 Sb., došlo k odchýlení se od původní judikatury, kterou Ústavní soud zastává i po její účinnosti. Podle tohoto názoru není soud oprávněn dělit částku, o níž rozhodl, na dílčí položky, které pak nedosáhnou hranice bagatelnosti. Sice tak dojde k naplnění účelu snížení nápadu na dovolací soud, ale zároveň dojde k nepřiměřenému zásahu do práva na spravedlivý proces, zejména do práva na projednání věci nestranným soudem.

Další průlom nastal v otázce nemeritorních rozhodnutí. Po výše uvedené novele podání dovolání proti tomuto typu rozhodnutí již není možné. Došlo tak k zásahu do právní jistoty účastníků a rovněž do práva na přístup k soudu. I v této otázce tak došlo k nepřiměřenému zásahu do práva na spravedlivý proces.

Výkladové problémy a následný nepřiměřený zásah do práv účastníků by také mohl vzniknout v případě bagatelního limitu, který platí i pro vykonávací nebo exekuční řízení. Účelem novely OSŘ 296/2017 Sb. nebylo odchýlení se od dosavadního výkladu, naopak mělo dojít k odstranění pochybností. Ale objevují se názory, že by novela OSŘ zák. č. 296/2017 Sb. mohla otevřít nové diskuze o tom co je „předmětem exekuce“. Kdyby došlo ke změně výkladu a za předmět exekuce by bylo považováno pouze to, co má být v exekuci vymoženo, pak by mohlo docházet k situacím, že nebude možné podat dovolání v případě, že má být vymožena částka nižší než 50 000 Kč, ale má dojít k poškození majetku, který bagatelní limit mnohonásobně převyšuje. Kdyby tedy tento výklad zvítězil, došlo by k nepřiměřenému zásahu do práva na přístup k soudu a tím i do práva na spravedlivý proces.

Co se týče nemožnosti podání dovolání proti rozhodnutím v části týkající se výroku o náhradě nákladů řízení, tak již samotné opakované novelizace, kdy jedna podání dovolání připustí a další je znemožní, narušují princip právní jistoty účastníků. Zároveň dochází i k zásahu do práva na přístup k soudu. K závěru, že se jedná o nepřiměřený zásah, mě vede skutečnost, že k naplnění cíle snížení nápadu dovolacím soudu, je možné dojít i prostředky, které by více šetřily právo na spravedlivý proces.

Problematická je rovněž nemožnost podání dovolání proti rozhodnutí o osvobození od soudních poplatků, protože se mohou objevit situace, kdy tak dojde k porušení práva na přístup k soudu, zejména v situaci, kdy soudy neosvobodí účastníka, který měl být osvobozen.

Pokud jde o posouzení vhodnosti právní úpravy nepřipustnosti dovolání proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto o žádosti účastníka o ustanovení zástupce, tak ač se jedná o procesní rozhodnutí, je způsobilé významně zasáhnout do práv účastníků.

Na závěr lze tedy shrnout, že některé negativní podmínky nepřiměřeně zasahují do práv účastníků, zejména porušují právo na spravedlivý proces. Bylo by vhodné, aby při další novelizaci nebo v rámci návrhu civilního řádu soudní zákonodárce zohlednil problémy, které účinná úprava přinesla, a pokusil by se najít vhodná řešení, která by odstranila zásah do práva na spravedlivý proces a jeho dílčího práva na přístup k nestrannému a nezávislému soudu a zároveň vhodně omezovala nápad Nejvyššímu soudu.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

1. BULÍN, Hynek. *Dovolání podle práva československého, německého a francouzského*. 1. vydání. Praha : Orbis, 1935, 450 s.
2. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. (ed). *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha, Česká republika: C. H. Beck, 2009. 3328 s.
3. KLÍMA, Karel et al.(ed). *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání, Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, 1448 s.
4. KLÍMA, Pavel, ODEHNLOVÁ, Jana (ed). *Právo na spravedlivý proces v interpretačních souvislostech*. Praha: Metropolitan University Prague Press, Wolters Kluwer ČR, a. s., 2018, 160 s.
5. LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, 1116 s.
6. MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. (ed). *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419 – 654*. Praha: Leges, 2014,1264 s.
7. MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces*. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, 576 s.
8. SPÁČIL, Jiří a kol. (ed). *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 1, vydání. Praha : C, H. Beck, 2013, 1280 s.
9. SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2017, 1632 s.
10. SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, 1400 s.
11. SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 464 s.
12. SVOBODA, Karel, TRNĚNÁ, Klára. *Dovolání*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, 176 s.
13. WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, POSPÍŠIL, Ivo a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2012, 931 s.
14. WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kol. (ed), *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. vydání. Praha : Leges, 2018, 646 s.

Judikatura

1. Usnesení Ústavního soudu ze dne 4. června 2019, sp. zn. IV. ÚS 3187/18.
2. Nález Ústavního soudu ze dne 13. července 2018, sp. zn. I. ÚS 4120, bod 29.
3. Usnesení Ústavního soudu ze dne 22. května 2018, sp. zn. III. ÚS 648/16.
4. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 5. dubna 2018, Zubac proti Chorvatsku, stížnost č. 40160/12.
5. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 29. března 2018, sp. zn. 91 Co 461/2017.
6. Nález Ústavního soudu ze dne 20. února 2018, sp. zn. II.ÚS 3112/17.
7. Nález Ústavního soudu ze dne 19. prosince 2017, sp. zn. I. ÚS 2143/16.
8. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. září 2017, sp. zn. 20 Cdo 3628/2017.
9. Nález Ústavního soudu ze dne 3. května 2017, sp. zn. I. ÚS 2135/16.
10. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. března 2017, sp. zn. 20 Cdo 154/2017.
11. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2017, sp. zn. 23 Cdo 700/2017.
12. Nález Ústavního soudu ze dne 6. února 2017, sp. zn. I. ÚS 2904/2016.
13. Usnesení Ústavního soudu, ze dne 12. října 2016, sp. zn. I.ÚS 2409/16.
14. Nález Ústavního soudu ze dne 27. září 2016, sp. zn. IV. ÚS 3153/15.
15. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. září 2016, sp. zn. 21 Cdo 3480/2015.
16. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. srpna 2016, sp. zn. 20 Cdo 3703/2016.
17. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. února 2016, sp. zn. 29 Cdo543/2016.
18. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. října 2015, sp. zn. 25 Cdo 2374/2015.
19. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. prosince 2015, sp. zn. 30 Cdo 461/2015.
20. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. května 2015, sp. zn. 28 Cdo 1559/2015.
21. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. května 2015, sp. zn. 33 Cdo 792/2015.
22. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. března 2015, sp. zn. 29 Cdo 998/2015.
23. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. ledna 2014, sp. zn. NS 29 Cdo 4239/2013.
24. Nález Ústavního soudu ze dne 29. března 2012, sp. zn. I. ÚS 3923/2011.
25. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. června 2007, sp. zn. 20 Cdo 1374/2006.
26. Nález Ústavního soudu ze dne 31. října 2006, sp. zn. III. ÚS 96/06.
27. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. ledna 2006, sp. zn. 21 Cdo 792/2005.
28. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. května 2003, sp. zn. 25 Cdo 162/2003.
29. Nález Ústavního soudu ze dne 16. prosince 1999, sp. zn. II. ÚS 352/96.
30. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. června 1999, sp. zn. 2 Cdon 376/96.
31. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. ledna 1998, sp. zn. 2 Cdon 322/97.

32. Nález Ústavního soudu ze dne 24. února 1997, sp. zn. IV. ÚS 324/96.
33. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. května 1985, Ashingdane proti Spojenému Království, stížnost č. 8225/78.
34. Rozsudek pléna Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. února 1975, Golder v Spojené Království, č. 4451/70.

Odborné články

1. ZUKAL, Marek. Dovolací řízení: kasace, nebo revize? *Právní rozhledy*, 2018, roč. 26, č. 3, s. 103 – 106.
2. PAVLÍČEK, Tomáš. Některé aspekty odvolání v bagatelních věcech. *Soudní rozhledy*, 2014, roč. 20., č. 3, s. 85 - 88.
3. COUFALÍK, Petr. Několik poznámek k náhradě nákladů řízení v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu. *Bulletin advokacie*, 2015, roč. 22, č. 3, s. 39 - 43.

Právní předpisy

1. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.
2. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.
3. Evropská úmluva o lidských právech, ve znění novelizovaném ustanoveními Protokolu č. 14 (CETS č. 194), jenž vstoupil v platnost 1. června 2010.
4. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
5. Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.
6. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
7. Zákon č. 549/1991 Sb., zákon České národní rady o soudních poplatcích.
8. Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.
9. Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Internetové stránky

1. JIRSA, Jaromír. *Komentář ke usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 10. 2015, sp. zn. IV. ÚS 3330/14* [online]. *pravni prostor.cz*, 8. ledna 2016 [cit. 9. ledna 2020]. Dostupné na < <https://www.pravni-prostor.cz/judikatura/obcanske-pravo/stridava-pece>>.

Ostatní zdroje

1. Důvodová zpráva k zákonu č. 296/2017 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
2. Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb. kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Shrnutí

Tato diplomová práce se zabývá institutem dovolání v občanském soudním řízení, konkrétně problematikou vymezení podmínek, za kterých podání dovolání není možné. Novelou OSŘ zák. č. 296/2017 Sb. došlo k jejich rozšíření. Vymezení některých podmínek je problematické ve vztahu k základním právům účastníků řízení, zejména k právu na spravedlivý proces.

Diplomová práce rozebírá jednak přípustnost dovolání, zejména tedy objektivní a subjektivní předpoklady přípustnosti, rovněž obecně vymezuje negativní přípustnost dovolání.

Dále se tato práce zabývá právem na spravedlivý proces a jeho jednotlivými atributy, především právem na přístup k nestrannému a nezávislému soudu a principem rovnosti.

Hlavní část práce se podrobně zabývá jednotlivými negativními podmínkami, jejich současnou, popřípadě i předchozí právní úpravou ve vztahu k právu na spravedlivý proces, zejména se snaží najít odpověď na otázku, zda stanovení těchto podmínek výrazným způsobem zasahuje do práv účastníků.

Summary

The diploma thesis deals with the issue of appeal in czech civil procedure. It is an exceptional remedy that may brought against final decisions of the Court of appeal.

The diploma thesis focuses on delimitation of negative requirements that determines when the filing of appeal is not admissible. The amendment of civil procedure code n. 296/2017 Sb. extended these negative requirements. Determination of requirements at least few of it is complicated in relation to the fundamental rights of civil procedure's participants, especially in relation to the right to fair trial.

The diploma thesis analyses admissibility of appeal, particularly objective and subjective requirements of admissibility, then in generall delimits negative requirements of admissibility. Also deals with right to fair trial and attributes of this right. Especially focuses on right to acces to the court and the principle of equality.

The main part of the diploma thesis deals with particular negative requirements, its contemporary and preceding law regulation, its interpretation in relation to the righth to fair trial, especially it tries to answer to question if determination of these negative requirements substantially infringe to the fundamental rights of civil procedure's participants.

Klíčová slova

Dovolání – opravný prostředek – přípustnost dovolání - nepřípustnost dovolání - důvody nepřipustnosti - právo na spravedlivý proces - právo na přístup k soudu - negativní vymezení - zásah do práva na spravedlivý proces - nepřiměřený zásah

Keywords

appeal – legal remedy – the admissibility of the appeal – inadmissibility of the appeal – requirements of inadmissibility – the right to a fair trial - right to access to the court – negative delimitation – break the rule to a fair trial – disproportionate break the rule